

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

3 курсу

„РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА”

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Державний вищий навчальний заклад
“Ужгородський національний університет”
Економічний факультет
Кафедра економіки, менеджменту та маркетингу

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
з курсу
„ РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА ”

для студентів 1 курсу економічного факультету
всіх спеціальностей денної форми навчання

У ж г о р о д - 2011

Навчально-методичний комплекс з курсу „*Регіональна економіка*” для студентів першого курсу економічного факультету всіх спеціальностей денної форми навчання /Укл.: Газуда Л.М., Попик І. М. – Ужгород: УжНУ, 2011. – 94 с.

Укладачі:

Газуда Л.М., к.е.н., доцент, кафедра економіки менеджменту та маркетингу
Попик І. М., ст. викладач кафедри економіки менеджменту та маркетингу

Рецензенти:

Даньків Й. Я. – голова методичної комісії, завідувач кафедри обліку та аудиту ДВНЗ «УжНУ», кандидат економічних наук, професор
Лендел М.А. д.е.н., професор, чл.-кор. НААН України, зав. кафедрою міжнародних економічних відносин,

Відповідальний за випуск: завідувач кафедри економіки, менеджменту та маркетингу, д.е.н., професор, член-кор. НААН України **Мікловда В.П.**

Затверджено на засіданні кафедри економіки, менеджменту та маркетингу ДВНЗ "УжНУ", протокол № 16 від 29 червня 2011 р.

Рекомендовано до друку на засіданні методичної комісії економічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 6 від 30 червня 2011 р.

№ п/п	ЗМІСТ	Стор.
1.	Основні характеристики дисципліни.....	5
2.	Вступ.....	6
3.	Навчально-тематичний план та програма дисципліни.....	9
4.	Тематика та плани лекцій за програмою змістових модулів.....	13
5.	Тематика та плани семінарських занять.....	21
6.	Завдання для самостійної роботи	31
7.	Зразки тестових завдань для проведення модульного контролю.	38
8.	Перелік питань для підготовки до іспиту	78
9.	Зразок екзаменаційного білета.....	80
10.	Критерії оцінювання знань та підсумкового контролю.....	81
11.	Список рекомендованої літератури.....	83
12.	Короткий термінологічний словник.....	85

1. Основні характеристики дисципліни
«Регіональна економіка»

Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"

Напрямок підготовки 6030504 "Економіка підприємства"

6030509 "Облік і аудит"

6030508 "Фінанси і кредит"

Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр

Нормативна чи вибіркова нормативна

Семестр перший

Кількість кредитів ECTS – IV

Модулів (розділів, змістових модулів) – 2

Змістових модулів: 2

Загальна кількість годин 120 (год.)

Види навчальної діяльності та види навчальних занять і обсяги їх годин:

Лекції - 40 год.

Практичні - 32 год.

Всього навчальних занять - 36 год.

Самостійна робота - 48 год.

Вид контролю: дві модульні контрольні роботи та залік у другому семестрі.

2. ВСТУП

Сучасний етап становлення національної економіки потребує докорінно нових підходів до формування політики регіонального розвитку, яка б забезпечила стале економічне зростання країни. Вирішення регіональних проблем економічного і соціального розвитку набрало особливої актуальності на початку нового тисячоліття. Ці проблеми та перспективи їх розв'язання перебувають у полі зору провідних вчених – економістів, регіоналістів та управлінців.

Курс „*Регіональна економіка*” є фундаментальним і обов'язковим для студентів усіх економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Він дає змогу успішно розібратися в складних питаннях ринкової економіки, зрозуміти сутність трансформаційних процесів, що відбуваються нині в державі, усвідомити важливість раціонального використання природних ресурсів і ефективного розвитку господарського комплексу країни.

Мета курсу полягає у забезпеченні освоєння засад переходу до ринкових відносин шляхом вивчення наукових основ територіального господарювання, для якого характерними є цілісність, системність і комплексність соціально-економічної мети.

Завдання полягає у виявленні дії економічних законів і закономірностей формування, принципів і методів функціонування регіональної економічної системи для продуктивного й ефективного функціонування підприємств, економічного зростання і підвищення добробуту населення регіону.

Основними завданнями дисципліни є:

- з'ясування сутності регіону та його ролі в соціально-економічному розвитку суспільства, форм і методів управління регіональною економікою, правових та економічних основ місцевого самоврядування, взаємовідносин центральних і місцевих органів управління та самоврядування;
- опанування методами складання місцевих бюджетів, планів та програм;
- ознайомлення із зарубіжним досвідом регіонального менеджменту;
- володіння практичними навиками аналізу економічної ситуації в регіоні.

Для вирішення цих завдань необхідно насамперед сформувати кадри, які спроможні:

- мислити економічними і регіональними категоріями,
- підбирати відповідну систему критеріїв і показників для економічного аналізу, узагальнення тенденцій розвитку,
- науково обґрунтовувати стратегію і тактику розвитку регіональної економіки.

Стає очевидним, що відповідність регіональної та національної економіки в цілому вимогам дії економічних законів залежить від способу економічного мислення суб'єктів національного, регіонального і локального управління виробництвом, їх спроможності моделювати економічні процеси, виявляти тенденції та приймати правильні рішення.

Предмет регіональної економіки у широкому значенні є складним, багатограним, його головними складовими частинами є:

- економіка окремого регіону;
- економічні зв'язки між регіонами;
- регіональні системи (національна економіка як система взаємодіючих регіонів);
- розміщення продуктивних сил;
- регіональні аспекти економічного життя.

Важливою складовою предмета дослідження регіональної економіки є **вивчення просторового аспекту суспільного відтворення.**

Об'єктом науки „регіональна економіка” є регіон як частина території країни, де проживає певна кількість населення, розташовані підприємства різних видів економічної діяльності, форм власності, де розташовані установи, що забезпечують нормальні умови для життя людей, для праці, освіти, культури, спілкування.

По завершенню вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- ✓ сучасні тенденції розвитку регіонально-інтегрованої економічної системи в контексті раціонального розміщення продуктивних сил регіонів України;
- ✓ методологію комплексного розвитку продуктивних сил територій;
- ✓ принципи, критерії та основні закономірності розвитку регіональної економіки, з врахуванням особливостей та механізмів реалізації регіональної економічної політики держави;
- ✓ сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку регіональної економіки у розрізі оцінки природних, демографічних та економічних передумов;
- ✓ особливості формування та розвитку субрегіональних об'єднань, зокрема функціонування єврорегіонів і вільних економічних зон;
- ✓ сутнісні особливості управління регіонального економічного розвитку;
- ✓ основні регіональні проблеми, ймовірні шляхи їх ефективного вирішення та перспективи забезпечення сталого розвитку регіональної економічної системи.

вміти:

- ✓ послідовно і логічно викладати зміст навчального матеріалу в письмовому вигляді в ході поточного, проміжного та підсумкового контролю з економічних проблем розвитку продуктивних сил і регіональної економіки;
- ✓ вирішувати на конкретних прикладах економічні завдання з раціоналізації розвитку та розміщення продуктивних сил, визначати економічну ефективність цього процесу;
- ✓ вміло подавати досягнуті результати самостійного дослідження з використанням сучасних технічних досягнень.

Для цього необхідно:

- ✓ систематично проробляти навчальний матеріал лекцій і практичних занять; конспектувати, запам'ятовувати навчальний матеріал і контролювати його засвоєння; регулярно опрацьовувати додаткову навчально-методичну літературу.

Під час проміжного та підсумкового контролю студент повинен:

- ✓ продемонструвати глибоке знання основних положень курсу, вміння самостійно вирішувати економічні завдання, відповідати на поставлені у завданні запитання.

Загальні методичні рекомендації до вивчення дисципліни.

Самостійна робота студентів над дисципліною розпочинається з вивчення даного навчально-методичного комплексу. При цьому слід ознайомитись із списком тем програми і навчальними завданнями, опрацювати рекомендовану літературу та законспектувати основні положення. Програмний матеріал слід вивчати в тій послідовності, що передбачена методичними вказівками. Вони складені так, що з кожної основної теми курсу студент повинен дати усі відповіді на запитання для самостійного завдання і перевірки знань.

3. Навчально-тематичний план та програма дисципліни «Регіональна економіка»

Тематичний план вивчення навчальної дисципліни студентами денної форм навчання представлено у табл. 1. Нормативний час вивчення навчальної дисципліни - 120 годин (4 кредити). Ця кількість годин розділяється між формами навчального процесу залежно від його режиму (форми навчання).

Як видно з тематичних планів навчальної дисципліни (табл. 1) основними формами її вивчення є:

- лекції;
- практичні заняття;
- самостійна робота¹.

На лекціях розглядаються теми або окремі їх питання, які є досить складними за змістом, неповно та несистемно висвітлені в літературі, передусім навчальній.

Вивчення матеріалу дисципліни базується на навчальних посібниках, науково-практичних журналах, чинних законодавчих актах, нормативно-правових документах, електронному ресурсі.

Паралельно з лекціями проводяться аудиторні, позааудиторні, практичні заняття, застосовуються активні методи навчання і сучасні ПЕОМ, проводиться індивідуальна робота із студентами, а також самостійна робота студентів.

---

¹ Згідно з Положенням "Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах", самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних завдань

**Навчально-тематичний план та програма
дисципліни „Регіональна економіка”**

№ п/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Лекц.	Сем.
1	2	3	4
	<u>Змістовий модуль 1</u> “Регіональна економіка”		
1.	<i>Предмет, метод і завдання дисципліни.</i> 1.1. Предмет і об’єкт регіональної економіки. 1.2. Методологічні принципи та економічні методи регіонального аналізу. 1.3. Регіональна економіка в системі економічних і природничих наук. 1.4. Історія виникнення науки та сучасні наукові дослідження. 1.5. Завдання регіональної економіки.	4	2
2.	<i>Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил</i> 2.1. Економічні закони і закономірності розміщення виробництва, їх об’єктивний характер. 2.2. Основні закономірності розміщення продуктивних сил. 2.3. Найважливіші принципи розміщення продуктивних сил. 2.4. Визначальна роль економічних і соціальних факторів у розміщенні виробництва.	2	2
3.	<i>Регіон у системі територіального поділу праці.</i> 3.1. Територіальний поділ праці. 3.2. Регіоналізація економіки. 3.3. Теорії та концепції територіальної економіки.	4	2
4.	<i>Економічне районування та територіальна організація господарства.</i> 4.1. Територіальна структура господарства як основа економічного районування. 4.2. Засади економічного районування. 4.3. Мережа економічних районів України.	2	2
5.	<i>Регіональна економічна політика і механізми її реалізації.</i> 5.1. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики. 5.2. Об’єкти та суб’єкти регіональної політики 5.3. Механізм реалізації регіональної економічної політики.	2	2

1	2	3	4
6.	<p>Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах.</p> <p>6.1. Економіка України як єдиний господарський комплекс. 6.2. Структура економіки, її сутність та поняття. 6.3. Реструктуризація регіональної економіки в умовах ринку. 6.4. Науково-технічний потенціал України.</p>	2	2
7.	<p>Природно-ресурсний потенціал економіки України.</p> <p>7.1. Природно-ресурсний потенціал та його структура. 7.2. Кількісна і якісна економічна оцінка природних умов та ресурсів. 7.3. Ресурсозбереження і його значення для розвитку господарства країни.</p>	2	2
8.	<p>Трудоресурсний потенціал України.</p> <p>8.1. Сутність населення та його роль у розвитку господарського комплексу країни. 8.2. Чисельність і розміщення населення. 8.3. Трудові ресурси. Процеси зайнятості та безробіття.</p>	2	2
9.	<p>Міжгалузеві комплекси та регіональні особливості їх розвитку.</p> <p>9.1. Сутність міжгалузевих комплексів їх структура та значення. 9.2. Характеристика міжгалузевих комплексів. 9.3. Процеси інтеграції та підвищення ролі регіонів.</p>	2	2
10.	<p>Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем.</p> <p>10.1. Мікроекономічні райони України. 10.2. Мезоекономічні райони України. 10.3. Мегаекономічні райони світу.</p>	2	2
11.	<p>Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція у світову економіку</p> <p>11.1. Сутність і значення міжнародного поділу праці у формуванні зовнішньоекономічних зв'язків. 11.2. Основні форми економічного співробітництва країн світу. 11.3. Вільні економічні зони в регіональній економіці. 11.4. Міжнародні економічні зв'язки України: інтеграційні процеси.</p>	2	2
12.	<p>Фактори сталого розвитку продуктивних сил.</p> <p>12.1. Теоретичні основи економічного зростання. 12.2. Фінансові передумови економічного зростання у регіоні. 12.3. Інноваційно-інвестиційні основи економічного зростання. 12.4. Розвиток кооперації у системі заходів регіонального економічного зростання.</p>	2	2

	<u>Змістовий модуль 2</u> „Екологія”		
13.	<i>Наукові засади раціонального природокористування.</i> 13.1. Еволюція економічних принципів природокористування. 13.2. Еколого-економічні засади раціонального природокористування. 13.3. Перспективні напрями раціонального природокористування.	2	2
14.	<i>Екологічний моніторинг і система екологічної інформації.</i> 14.1. Екологічна безпека як складова національної. 14.2. Об'єкти екологічного моніторингу. 14.3. Система екологічної інформації.	2	2
15.	<i>Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища.</i> 15.1. Економічний механізм управління природоохоронною діяльністю. 15.2. Міжнародні природні ресурси та співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища. 15.3. Економічний механізм охорони навколишнього природного середовища 15.4. Екологічна оцінка господарської діяльності як інструмент екополітики.	2	2
16.	<i>Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності.</i> 16.1. Ресурсозбереження як чинник підвищення ефективності суспільного виробництва. 16.2. Державна програма охорони навколишнього природного середовища. 16.3. Стратегічні напрями розвитку галузей господарства країни та забезпечення охорони природно-ресурсного потенціалу. 16.4. Ефективність заходів з охорони навколишнього природного середовища.	4	1
17.	<i>Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля</i> 17.1. Екологічна політика України і міжнародна співпраця. 17.2. Засади екологічної політики економічно розвинених країн. 17.3. Досвід зарубіжних країн у сфері охорони навколишнього середовища.	2	1
	Всього:	40	32

4. Тематика та плани лекцій за програмою змістових модулів

Змістовий модуль 1.

“Регіональна економіка”

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни.

- 1.1. Предмет і об’єкт регіональної економіки.
- 1.2. Методологічні принципи та економічні методи регіонального аналізу.
- 1.3. Регіональна економіка в системі економічних і природничих наук.
- 1.4. Історія виникнення науки та сучасні наукові дослідження.
- 1.5. Завдання регіональної економіки.

Сутність поняття "регіон", "регіональна економіка". Регіон як соціально-економічна категорія. Основні структурні ланки регіону, як територіальної системи. Предмет дисципліни «Регіональна економіка». Об’єкт регіональної економіки як складна структура виробничо-споживчого характеру. Наукові методи дослідження регіональної економіки. Методологія, методи і методика дослідження регіональної економіки. Традиційні й новаційні методи дослідження. Регіональна економіка у системі економічних і природничих наук. Наукові засади обґрунтування рівнів економічних систем. Мета курсу. Завдання регіональної економіки.

Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил

- 2.1. Економічні закони і закономірності розміщення виробництва, їх об’єктивний характер.
- 2.2. Основні закономірності розміщення продуктивних сил.
- 2.3. Найважливіші принципи розміщення продуктивних сил.
- 2.5. Визначальна роль економічних і соціальних факторів у розміщенні виробництва.

Економічні закони, їх об’єктивний характер. Розвиток економіки регіону і розміщення його продуктивних сил, як результат дії об’єктивних законів і закономірностей. Закони функціонування регіонально-інтегрованої економічної системи. Основні закономірності розміщення і територіальної організації регіонально-інтегрованих продуктивних сил. Загальні принципи економічного регулювання. Роль економічних і соціальних факторів у розміщенні виробництва. Природно-географічні фактори. Демографічні фактори. Техніко-економічні фактори. Транспортний фактор. Соціально-економічні фактори. Екологічний фактор. Чинники розміщення продуктивних сил: енергетичний, водний, трудовий, земельний, сировинний, транспортний, ґрунтово-кліматичний.

Тема 3. Регіон у системі територіального поділу праці.

- 3.1. Територіальний поділ праці.
- 3.2. Регіоналізація економіки.
- 3.3. Теорії та концепції територіальної економіки.

Територіальний поділ праці. Сутність і рівні поділу праці. Суспільний і просторовий аспекти поділу праці. Регіоналізація економіки. Поглиблення й поширення поділу праці. Поділ праці й регіональна організація економіки. Категорії регіональної економіки в умовах ринку.

Категорії регіонального виробничого потенціалу. Категорії регіональної організації виробництва. Категорії регіональної виробничої і соціальної інфраструктури. Категорії регіональних результатів виробництва. Основні теорії та концепції територіальної економіки. Розвиток теорії просторової економіки. Теорія оптимального розташування. Теорія центральних місць та полюсів росту.

Тема 4. Економічне районування та територіальна організація господарства.

- 4.1. Територіальна структура господарства як основа економічного районування.
- 4.2. Засади економічного районування.
- 4.3. Мережа економічних районів України.

Територіальний аспект господарської системи. Сутність територіальної структури економіки. Економічна стійкість територіальних господарських систем. Територіальні параметри економіки: якісні й кількісні. Засади економічного районування. Науково-пізнавальне значення районування. Практичне значення районування. Сутність поняття "економічний район", "районоутворення".

Основні ознаки району. Принципи районування. Критерії районування. Макро-, мезо- і мікрорайонування. Постійні і змінні чинники районоутворення. Територіально-економічне таксонування. Територіально-адміністративне таксонування. Історія виокремлення економічних районів. Сучасна мережа економічних районів.

Тема 5. Регіональна економічна політика і механізми її реалізації.

- 5.1. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики.
- 5.2. Об'єкти та суб'єкти регіональної політики
- 5.3. Механізм реалізації регіональної економічної політики.

Сутність регіональної політики. Територіальні диспропорції у соціально-економічному розвитку, як передумова здійснення регіональної політики. Причини загострення регіональних диспропорцій. Фундаментальні принципи здійснення регіональної політики. Мета регіональної політики. Тактичний і стратегічний аспекти реалізації мети регіональної політики. Регіональна політика: аспекти спрямування (економічний, соціальний, демографічний і т.д.).

Головні завдання регіональної політики. Об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики. Загальнодержавний, регіональний та місцевий рівні. Механізм реалізації регіональної економічної політики. Методи прямого й опосередкованого впливу на соціально-економічні процеси. Прогнозування, програмування та планування, як методи комплексного впливу на регіональний розвиток. Директивне, індикативне та стратегічне планування. Методика SWOT-аналізу.

Тема 6. Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах.

- 6.1. Економіка України як єдиний господарський комплекс.
- 6.2. Структура економіки, її сутність та поняття.
- 6.3. Реструктуризація регіональної економіки в умовах ринку.
- 6.4. Науково-технічний потенціал України.

Економічні передумови. Загальні історико-економічні передумови. Сутність поняття "економічний простір". Характеристики і параметри економічного простору. Галузева (види економічної діяльності), територіальна й функціональна структура господарського комплексу країни. Особливості класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) за національним класифікатором України. Форми суспільної організації виробництва: концентрація, спеціалізація, кооперування, комбінування. Чинники реструктуризації регіональної економіки в умовах ринку. Види реструктуризації економіки. Складові науково-технічного потенціалу країни. Науково-технологічні зони, парки, технополіси.

Тема 7. Природно-ресурсний потенціал економіки України.

- 7.1. Природно-ресурсний потенціал та його структура.
- 7.2. Кількісна і якісна економічна оцінка природних умов та ресурсів.
- 7.3. Ресурсозбереження і його значення для розвитку господарства країни.

Сутність понять "природні ресурси", "природні умови". Складові природно-ресурсного потенціалу. Класифікація природних ресурсів. Ступінь залежності розміщення галузей господарського комплексу та видів виробництва від природних ресурсів. Характеристика складових природно-ресурсного потенціалу. Рейтинг найбільших країн світу за рівнем забезпеченості природними ресурсами. Ресурсозбереження і його значення для розвитку господарства країни.

Тема 8. Трудоресурсний потенціал України.

- 8.1. Сутність населення та його роль у розвитку господарського комплексу країни.
- 8.2. Чисельність і розміщення населення.
- 8.3. Трудові ресурси. Процеси зайнятості та безробіття.

Демографічні передумови розвитку регіональної економіки. Суспільні категорії населення: національні, соціальні, економічні. Чисельність і розміщення населення по території країни. Характеристики демографічного потенціалу. Міське і сільське розселення України. Стативно-вікова структура населення. Міграційні процеси. Міграція населення та її види. Системи розселення населення. Локальні, регіональні системи, мегаполіси. Трудові ресурси. Процеси зайнятості та безробіття. Демографічна політика держави.

Тема 9. Міжгалузеві комплекси та регіональні особливості їх розвитку.

- 9.1. Сутність міжгалузевих комплексів їх структура та значення.
- 9.2. Характеристика міжгалузевих комплексів.
- 9.3. Процеси інтеграції та підвищення ролі регіонів.

Сутність понять "міжгалузевий комплекс", "перекриття міжгалузевих комплексів". Системоутворюючі чинники в територіальній організації виробництва. Господарські міжгалузеві комплекси. Міжгалузеві територіальні комплекси. Регіональні міжгалузеві комплекси. Локальні міжгалузеві комплекси. Процеси інтеграції та підвищення ролі регіонів. Характеристика міжгалузевих комплексів. Господарські територіальні утворення: комплекси економічних районів, комплекси виробничо-збутових зон, комплекси зональних комунікаційних систем.

Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем.

- 10.1. Мікроекономічні райони України.
- 10.2. Мезоекономічні райони України.
- 10.3. Мегаекономічні райони світу.

Мікроекономічне районування за локальним, територіальним напрямом. Сутність поняття "мікроекономічне районування". Локальна організація економічних систем. Територіальна організація мікроекономічного району. Мезоекономічне районування. Національний макроекономічний район України. Рівні організації економічних систем. Мегаекономічні райони світу. Мегаекономічне районування. Мегаекономічні райони Європи. Мегаекономічні райони Російської Федерації й Азії. Мегаекономічні райони Америки. Економіка мегарегіонів Африки. Економіка континентів світу. Сутність поняття "світова економіка". Етапи формування глобальної (світової економіки).

Тема 11. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція у світову економіку

- 11.1. Сутність і значення міжнародного поділу праці у формуванні зовнішньоекономічних зв'язків.
- 11.2. Основні форми економічного співробітництва країн світу.
- 11.3. Вільні економічні зони в регіональній економіці.
- 11.4. Міжнародні економічні зв'язки України: інтеграційні процеси.

Сутність і значення міжнародного поділу праці у формуванні зовнішньоекономічних зв'язків. Міжнародні економічні зв'язки. Основні форми економічного співробітництва. Міжнародна торгівля. Міжнародний туризм. Єврорегіони в системі прикордонної співпраці. Сутність визначення поняття «єврорегіон». Головні риси єврорегіонів, як форми прикордонного співробітництва: географічна, політична, адміністративна, функціональна. Стратегічні напрями інтеграційних угруповань. Переваги прикордоння.

Вільні економічні зони в економіці регіонів. Завдання створення спеціальних (вільних) економічних зон: економічні, науково-технічні, соціальні. Основні чинники створення СЕЗ. Території пріоритетного розвитку. Відмінності між СЕЗ і ТПР. Класифікація вільних економічних зон за організаційно-функціональною ознакою: торговельно-складські, промислово-виробничі, технічні й сервісні.

Карпатський єврорегіон, як інструмент транскордонної діяльності. Передумови і мета створення. Особливості функціонування. Перспективи розвитку.

Тема 12. Фактори сталого розвитку продуктивних сил.

- 12.1. Теоретичні основи економічного зростання.
- 12.2. Фінансові передумови економічного зростання у регіоні.
- 12.3. Інноваційно-інвестиційні основи економічного зростання.
- 12.4. Розвиток кооперації у системі заходів регіонального економічного зростання.

Сутність сталого розвитку, його особливості. Виміри сталого розвитку: економічний, соціальний, екологічний. Основні критерії сталого розвитку. Загальноприйняті показники сталого розвитку. Основні показники економічних передумов сталого розвитку: штучний реальний капітал, людський капітал, природний реальний капітал.

Всесвітня конференція ООН з довкілля та розвитку (Бразилія, 1992 р.). «Порядок денний на XXI століття». Декларація з довкілля та розвитку (14 червня 1992 р.). Головні перепони, що не сприяють забезпеченню сталого розвитку. Механізм реалізації концепції сталого розвитку.

Аспекти сталого розвитку: правовий, економічний, екологічний, соціальний, міжнародний, інформаційний. Модель сталого розвитку в трансформаційних процесах України та її регіонів. Національні цілі сталого розвитку України на перспективу. Основні принципи, на яких повинен базуватися сталий розвиток України.

Змістовий модуль 2

„Екологія”

Тема 13. Наукові засади раціонального природокористування.

- 13.1. Еволюція економічних принципів природокористування.
- 13.2. Еколого-економічні засади раціонального природокористування.
- 13.3. Перспективні напрями раціонального природокористування.

Еволюційні процеси трансформації економічних принципів природокористування. Еколого-економічні принципи господарювання. Еволюція історичних епох в інтегральному аспекті. Сутність поняття "раціональне природокористування". Напрями ресурсозбереження. Безвідходні й маловідходні технології виробництва продукції.

Пріоритети раціонального природокористування. Концепція раціонального природокористування і національної екологічної доктрини як підґрунтя розвитку екологічного менеджменту. Екологічна політика держави.

Тема 14. Екологічний моніторинг і система екологічної інформації.

14.1. Екологічна безпека як складова національної.

14.2. Об'єкти екологічного моніторингу.

14.3. Система екологічної інформації.

Екологічна безпека, як складова національної безпеки країни. Групування регіонів України за рівнем екологічної безпеки. Групи найвищого рівня екологічної небезпеки. Групи областей зі значним рівнем екологічної небезпеки. Група областей зі значним рівнем екологічної безпеки. Група областей середнього рівня екологічної безпеки. Група областей з помірним рівнем екологічної небезпеки.

Сутність поняття "екологічний моніторинг". Предмет екологічного моніторингу населених пунктів. Групи об'єктів екологічного моніторингу. Території та об'єкти особливої охорони. Категорії територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ). Система екологічної інформації. Сучасна система екологічного моніторингу.

Тема 15. Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища.

15.1. Економічний механізм управління природоохоронною діяльністю.

15.2. Міжнародні природні ресурси та співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища.

15.3. Економічний механізм охорони навколишнього природного середовища

15.4. Екологічна оцінка господарської діяльності як інструмент екополітики.

Державна організаційна система управління в сфері охорони довкілля, раціонального природокористування та екологічної безпеки. Рівні управління екологічною безпекою: державний, регіональний, місцевий. Міжнародні природні ресурси, що спільними для використання і не належать якійсь конкретній країні. Міжнародні спеціалізовані: урядові й неурядові (громадські) організації у сфері охорони довкілля.

Економічний механізм охорони довкілля. Поєднання адміністративних та економічних методів управління природокористуванням. Оцінка впливу на навколишнє середовище. Екологічна експертиза. Превентивність, комплексність, демократичність – основні принципи в процесі здійснення екологічної оцінки.

Тема 16. Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності.

- 16.1. Ресурсозбереження як чинник підвищення ефективності суспільного виробництва.
- 16.2. Державна програма охорони навколишнього природного середовища.
- 16.3. Стратегічні напрями розвитку галузей господарства країни та забезпечення охорони природно-ресурсного потенціалу.
- 16.4. Ефективність заходів з охорони навколишнього природного середовища.

Сутність поняття "ресурсозбереження", "екологічний ефект", "екологічна ефективність". Безвідходні та маловідходні технології, як шляхи вирішення проблем ресурсозбереження. Система ефектів і ефективності природоохоронних заходів. Розрахунки ефекту й ефективності природоохоронних заходів. Екологічні результати, як наслідок економічного ефекту й ефективності в цілому. Соціальні результати, як покращення фізичного і духовного розвитку населення країни. Стратегічні напрями розвитку галузей господарства країни та забезпечення охорони природно-ресурсного потенціалу.

Тема 17. Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля

- 17.1. Екологічна політика України і міжнародна співпраця.
- 17.2. Засади екологічної політики економічно розвинених країн.
- 17.3. Досвід зарубіжних країн у сфері охорони навколишнього середовища.

Міжнародне співробітництво України у сфері охорони навколишнього природного середовища. Роль громадських організацій в охороні довкілля. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат.

Екологічна освіта, наука, зв'язки з громадськістю. Досвід у сфері охорони навколишнього середовища економічно розвинених країн. Принципи екологічної політики економічно розвинених країн: принцип профілактики, принцип відповідальності, принцип кооперації.

5. Тематика та плани семінарських занять

Т Е М А 1

Предмет, методи і завдання курсу “Регіональна економіка”

1. Науково-теоретичні основи і завдання дисципліни „Регіональна економіка”.
2. Місце курсу в системі навчальних дисциплін та взаємозв’язок між ними.

Перелік питань для дискусії:

1. Особливості предмета і об’єкта вивчення курсу регіональна економіка.
2. Становлення і розвиток методологічних основ науки.
3. Сучасні проблеми регіональної економіки.

Л і т е р а т у р а:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 11-33.
2. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – С. 10-26.
3. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 14-29.
4. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 7-54.
5. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.9-22.

Т Е М А 2

Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил

1. Сутність економічного закону і закономірності, їх об’єктивний характер.
2. Основні закономірності та принципи розміщення продуктивних сил.

Перелік питань для дискусії:

1. Соціальна спрямованість розвитку і розміщення продуктивних сил.
2. Стратегія сталого розвитку продуктивних сил.
3. Забезпечення економічної безпеки держави в контексті проблем розміщення і розвитку продуктивних сил.
4. Фактори розміщення продуктивних сил та їх реалізація в практичній діяльності.

Л і т е р а т у р а:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 34-38.
2. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 30-52.
3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.60-85.

Т Е М А 3

Регіон у системі територіального поділу праці

1. Поділ праці і регіоналізація економіки.
2. Сутність і категорії регіональної економіки.

Перелік питань для дискусії:

1. Теорії та концепції територіальної економіки.
2. Сучасна територіально-господарська регіоналізація.

Л і т е р а т у р а:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 66-94.
2. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 95-109.
3. Олійник Я.Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 30-41.
4. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.23-59.

Т Е М А 4

Економічне районування та територіальна організація господарства

1. Економічне районування як науковий метод територіальної організації господарства країни.
2. Економічний район, його головні ознаки, районоутворюючі фактори.
3. Типи економічних районів.

Перелік питань для дискусії:

1. Економічне районування і його практичне значення.
2. Районоутворюючі міста економічних макрорайонів України.

Л і т е р а т у р а:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 39-65.
2. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 60-94.
3. Олійник Я.Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 171-301.
4. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.86-99.

Т Е М А 5

Регіональна економічна політика і механізми її реалізації

1. Регіональна економічна політика в умовах ринку.
2. Цільова організаційно-правова база реалізації регіональної економічної політики.

Перелік питань для дискусії:

1. Основні важелі та ключові елементи механізму реалізації регіональної економічної політики.
2. Пріоритети політики оптимізації регіональних економічних структур.

Л і т е р а т у р а:

1. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : [підручник] / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – К. : Знання, 2008. – С. 55-77.
2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 115-156.
3. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / О. І. Ковтун. – Львів : "Новий Світ-2000", 2006. – С. 304-322.
4. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 110-127.
5. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 302-359.
6. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.881-904.
7. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / Л. А. Швайка. – К. : Знання, 2006. – С.369-388.

Т Е М А 6

Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах

1. Господарський комплекс України, особливості структури і трансформація в ринкових умовах господарювання.
2. Структура регіональної економіки за видами економічної діяльності.
3. Виробничий та науково-технічний потенціал.

Перелік питань для дискусії:

1. Проблеми і напрями вдосконалення структури господарського комплексу України.
2. Реструктуризація регіональної економіки в умовах ринку.

Л і т е р а т у р а:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 205-209.
2. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – С. 136-271.
3. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 156-180.
4. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 100-111.
5. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.221-620.

Т Е М А 7

Природно-ресурсний потенціал економіки України

1. Сутність природно-ресурсного потенціалу та його структура.
2. Характеристика природно-ресурсного потенціалу України:
  - а) місце України у світових сировинних і паливно-енергетичних ресурсах;
  - б) кількісна і якісна оцінка природних ресурсів та природних умов.

Перелік питань для дискусії:

1. Вплив природно-ресурсного потенціалу на формування господарського комплексу регіону.
2. Проблеми раціонального використання природних ресурсів України.
3. Ресурсозбереження і структурна трансформація національної економіки.

Л і т е р а т у р а:

1. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – С. 61-135.
2. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 181-237.
3. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 55-77.
4. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.105-159.

Т Е М А 8

Трудоресурсний потенціал України

1. Динаміка чисельності, склад населення, особливості його розміщення.
2. Відтворення людського потенціалу країни та його регіональні особливості.
3. Державна політика зайнятості працездатного населення.

Перелік питань для дискусії:

1. Основні причини сучасної міграції населення України.
2. Трудоресурсна ситуація та її регіональні особливості.
3. Ринок праці та проблеми забезпечення раціональної зайнятості.

Л і т е р а т у р а:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 11-38.
2. Зінь Е. А. Регіональна економіка: [підручник] / Е. А. Зінь. – К.: "ВД "Професіонал", 2007. – С. 31-60.
3. Манів З. О. Регіональна економіка: [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів: „Магнолія 2006”, 2007. – С. 238-264.
4. Олійник Я. Б. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К.: КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 78-89.
5. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К.: КНЕУ, 2007. – С.160-206.

Т Е М А 9

Міжгалузеві комплекси та регіональні особливості їх розвитку

1. Міжгалузеві комплекси та особливості їх розвитку.
2. Процеси інтеграції та підвищення ролі регіонів.
3. Динаміка та ефективність структурної трансформації економіки.

Перелік питань для дискусії:

1. Розвиток галузей соціальних і базових виробництв.
2. Особливості розвитку регіональних міжгалузевих комплексів.

Л і т е р а т у р а:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 257-293.
2. Зінь Е. А. Регіональна економіка: [підручник] / Е. А. Зінь. – К.: "ВД "Професіонал", 2007. – С. 146-244.
3. Манів З. О. Регіональна економіка: [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів: „Магнолія 2006”, 2007. – С. 265-282.
4. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К.: КНЕУ, 2007. – С.260-620.

Т Е М А 10

Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем

1. Основні передумови регіонального економічного розвитку.
2. Економічна система регіону як ланка єдиного господарського комплексу.
3. Мікро-, мезоекономічні райони України. Мегаекономічні райони світу.

Перелік питань для дискусії:

1. Територіальна диференціація регіонів за рівнем розвитку продуктивних сил.
2. Проблеми і напрями соціально-економічного розвитку регіонів.

Л і т е р а т у р а:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 294-383.
2. Манів З. О. Регіональна економіка: [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів: „Магнолія 2006”, 2007. – С. 283-312.
3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К.: КНЕУ, 2007. – С.621-880.

Т Е М А 11

Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція у світову економіку

1. Основні форми економічного співробітництва країн світу.
2. Економічні зв'язки України з країнами СНД та світу.

Перелік питань для дискусії:

1. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України.
2. Конкурентні переваги України та основні напрями їх використання.
3. Роль вільних економічних зон у розвитку регіональної економіки.
4. Транскордонне і прикордонне співробітництво

Л і т е р а т у р а:

1. Зінь Е. А. Регіональна економіка: [підручник] / Е. А. Зінь. – К.: "ВД "Професіонал", 2007. – С. 377-410.
2. Олійник Я. Б. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К.: КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 385-420.
3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К.: КНЕУ, 2007. – С.931-973.
4. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: [навч. посіб.] / Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г., Макогон Ю.В. та ін. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
5. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: [навч. посіб.] / О. І. Ковтун. – Львів: "Новий Світ-2000", 2006. – С. 287-303.

Т Е М А 12.

Фактори сталого розвитку продуктивних сил.

1. Регіональне економічне зростання.
2. Інноваційно-інвестиційні основи економічного зростання.
3. Розвиток кооперації у системі заходів регіонального економічного зростання.

Перелік питань для дискусії:

1. *Формування ринку інновацій у регіоні.*
2. *Формування реальної конкурентоспроможності і нововведень в регіоні.*
3. *Проблеми кооперації і шляхи їх розв'язання в регіонах України.*

Л і т е р а т у р а:

1. Герасимчук З. В. Теоретичні та прикладні засади прогнозування стійкого розвитку регіону : [монографія] / З. В. Герасимчук, І. С. Кондіус. – Луцьк : Надстир'я, 2010. – 412 с.
2. Герасимчук З. В. Конкурентоспроможність регіону : теорія, методологія, практика : [монографія] / З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 243 с.
3. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – С. 29-46.
4. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 384-429.
5. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] / за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. - 498 с.
6. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 421-431.
7. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Сумип : ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 708-741.
8. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.921-930.

Змістовий модуль 2 "Екологія"

Т Е М А 13.

Наукові засади раціонального природокористування

1. Теоретико-методологічні основи природокористування.
2. Еколого-економічний зміст природокористування.
3. Екологізація сучасної науки, її зміст і основні напрями.
4. Інституціональні передумови господарської освоєності природно-ресурсного-потенціалу та охорони довкілля.

Перелік питань для дискусії:

1. Точки зіткнення екології і економіки природокористування (сучасні підходи).
2. Навколишнє природне середовище як об'єкт пізнання.
3. Проблеми природокористування в умовах розширеного відтворення.

Л і т е р а т у р а:

1. Голіков А. П. Регіональна економіка та природокористування : [навч. посіб.] / А. П. Голіков, О. Г. Дейнека, Л. О. Позднякова, П. О. Черномаз. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – С. 163-198.
2. Герасимчук З. В. Трансформація інституціонального механізму природокористування в умовах глобалізації : екологічні імперативи та системні суперечності : [монографія] / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович, В. А. Голян, А. О. Олексюк. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – С. 5-54.
3. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – С. 10-28; 205-225.
4. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 430-435.
5. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 469-487.
6. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 232-249; 458-515.

ТЕМА 14.

Екологічний моніторинг і система екологічної інформації.

1. Державна система екологічного моніторингу України.
2. Екологічний моніторинг та картографування.
3. Інформаційні системи екологічного управління.

Перелік питань для дискусії:

1. *Властивості еколого-інформаційної системи її системоутворювальна база даних.*
2. *Призначення моніторингової інформації.*
3. *Сутність ГІС-технологій (геоінформаційних систем) і перспективність їх використання.*

Література:

1. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – С. 301-320.
2. Екологічне управління : [підручник] / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін.. – К. : Либідь, 2004. – С. 360-400.
3. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 436-456.
4. Манів З. О. Регіональна економіка: [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 488-513.
5. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 204-231.

Т Е М А 15.

Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища.

1. Сутність та складові економічного механізму природокористування.
2. Форми еколого-економічних інструментів.
3. Ринкові механізми регулювання природокористування.
4. Рентна політика держави.

Перелік питань для дискусії:

1. *Плата за використання природних ресурсів та забруднення довкілля.*
2. *Система фінансування природоохоронної діяльності в Україні.*
3. *Ефективність економічного механізму екологічного регулювання.*

Література:

1. Герасимчук З. В. Трансформація інституціонального механізму природокористування в умовах глобалізації : екологічні імперативи та системні суперечності : [монографія] / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович, В. А. Голян, А. О. Олексюк. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – С.153-211.
2. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – С. 131-204.
3. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 442-445.
4. Манів З. О. Регіональна економіка: [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 514-533.
5. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 458-515.

ТЕМА 16.

Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності.

1. Зміст та завдання економічного стимулювання раціонального використання природних ресурсів та зниження техногенного впливу на довкілля.
2. Ефективність природоохоронних заходів.
3. Показники еколого-економічної ефективності стосовно природоохоронної діяльності.

Перелік питань для дискусії:

1. Стимулювання виробництва екологічно чистої продукції та надання екологобезпечних послуг.
2. Пріоритети розвитку екологічного підприємництва.
3. Ресурсозаощадливе природокористування як імператив сталого розвитку національних економік.

Л і т е р а т у р а:

1. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – С. 205-225; 402-406.
2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 446-450.
3. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 534-557.
4. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Сумип : ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 370-389.

Т Е М А 17.

Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля.

1. Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля.
2. Інституціональна база реалізації екологічних та природно-ресурсних глобальних стратегій.
3. Зарубіжний досвід регулювання природокористування.

Перелік питань для дискусії:

1. Екологічні суперечності постіндустріальної цивілізації.
2. Україна в планетарній системі природоохоронної діяльності.

Л і т е р а т у р а:

1. Величко О. М. Основи екології та моніторинг довкілля : [навч. посіб.] / О. М. Величко, М. Гало, І. І. Дудич, Ю. О. Шпенник. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2001. – 285 с.
2. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – С. 398-401; 410-436.
3. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 451-456.
4. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Сумип : ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 682-685.

6. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота є невід’ємною частиною навчального процесу і основою пізнавальної діяльності студента. Метою методичних вказівок є конкретизація самостійної роботи студента для всебічного підвищення рівня знань, раціоналізації процесів підготовки, виконання і захисту самостійної роботи, єдності навчальної та науково-дослідної роботи.

Освоєння курсу відповідно до програми передбачає самостійне опрацювання студентом літературних джерел, вивчення теоретичних питань тем, виконання практичних завдань.

Навчальні завдання за кожною темою містять перелік питань, літературних джерел і практичних завдань.

Викладач курсу спрямовує і контролює самостійну роботу студента, встановлює час консультацій та термін виконання самостійної роботи за кожною темою курсу.

Змістом самостійної роботи студентів є вивчення теоретичних питань, підготовка до семінарських занять.

Контроль за самостійною роботою студентів здійснюється на практичних і семінарських заняттях у формі поточного контролю та перевірки якості виконання домашніх завдань.

Перелік запитань і завдань, що виносяться на самостійне опрацювання студентами:

№ п/п	Тематика модулів та зміст самостійної роботи	Кількість год.	Рекомендована література
1	2	3	4
	Змістовий модуль 1 “Регіональна економіка”		
1.	Предмет, метод і завдання дисципліни. <ul style="list-style-type: none"> • Що вивчає регіональна економіка? • Який зв'язок курсу регіональної економіки з іншими науками? • Який взаємозв'язок між територіальним поділом праці і територіальною організацією виробництва? • У чому полягають методологічні основи науки регіональна економіка і які напрями її розвитку? • Які головні завдання курсу? 	2	1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 11-33. 2. Зінь Е. А. Регіональна економіка: [підручник] / Е. А. Зінь. – К.: "ВД "Професіонал", 2007. – С. 10-26. 3. Манів З. О. Регіональна економіка: [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів: „Магнолія 2006”, 2007. – С. 14-29. 4. Олійник Я. Б. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К.: КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 7-54. 5. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К.: КНЕУ, 2007. – С.9-22.

1	2	3	4
2.	<p>Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сутність понять "закон", "закономірність". • Інтеграція і сучасні інтеграційні процеси. • Закономірності й принципи розміщення продуктивних сил. • Роль економічних і соціальних факторів у розміщенні продуктивних сил. 	2	<p>1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 34-38.</p> <p>2. Манів З. О. Регіональна економіка: [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів: „Магнолія 2006”, 2007. – С. 30-52.</p> <p>3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К.: КНЕУ, 2007. – С.60-85.</p>
3.	<p>Регіон у системі територіального поділу праці.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сутність поняття "територіальний поділ праці". • Розкрийте сутність територіального поділу праці як об'єктивної основи економічного районування. • Спеціалізація економічних районів та методики її оцінки. • Види спеціалізації і їх значення в територіальній організації виробництва. • Показники та критерії оцінки спеціалізації економічних районів. • Основні фактори, які впливають на ефективність територіальної організації виробництва. 	4	<p>1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 66-94.</p> <p>2. Манів З. О. Регіональна економіка: [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів: „Магнолія 2006”, 2007. – С. 95-109.</p> <p>3. Олійник Я. Б. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К.: КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 30-41.</p> <p>4. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К.: КНЕУ, 2007. – С.23-59.</p>
4.	<p>Економічне районування та територіальна організація господарства.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сутність і завдання економічного районування. • Наука про економічне районування. • Основні районоутворюючі фактори. • Принципи економічного районування. • Форми і типи економічних районів. • Практичне значення економічного районування. • Особливості економічного районування та сучасна мережа економічних районів. • Шляхи вдосконалення територіальної організації і структури господарства країни. 	2	<p>1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 39-65.</p> <p>2. Манів З. О. Регіональна економіка: [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів: „Магнолія 2006”, 2007. – С. 60-94.</p> <p>3. Олійник Я. Б. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К.: КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 171-301.</p> <p>4. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К.: КНЕУ, 2007. – С.86-99.</p>

1	2	3	4
5.	<p>Регіональна економічна політика і механізми її реалізації.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сутність державної регіональної політики. • Об'єкти державної регіональної економічної політики. • Суб'єкти державної регіональної політики. • Основні цілі державної регіональної економічної політики. • Найважливіші завдання державної регіональної економічної політики. • Наукове обґрунтування регіонального розміщення продуктивних сил. • Сутність механізму реалізації державної регіональної політики. • Організаційно-правова база реалізації регіональної економічної політики. • Що таке ключові елементи механізму реалізації регіональної економічної політики? 	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : [підручник] / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – К. : Знання, 2008. – С. 55-77. 2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 115-156. 3. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] /О. І. Ковтун. – Львів : "Новий Світ-2000", 2006. – С. 304-322. 4. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 110-127. 5. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 110-127. 6. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 302-359. 7. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.881-904. 8. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / Л. А. Швайка. – К. : Знання, 2006. – С.369-388.
6.	<p>Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сутність понять "господарський комплекс" країни, "економічний простір". • Що таке структура економіки України? • Характеристика основних рис господарського комплексу України. • В чому полягають регіональні особливості галузевої структури економіки. • Особливості реструктуризації регіональної економіки в умовах ринку. • Основні групи факторів, що впливають на необхідність реструктуризації регіональної економіки. • Специфіка регіональних програм сталого розвитку. 	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 205-209. 2. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – С. 136-271. 3. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 156-180. 4. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 100-111. 5. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.221-620.

1	2	3	4
7.	<p>Природно-ресурсний потенціал економіки України.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначення природно-ресурсного потенціалу. • Структурні особливості природно-ресурсного потенціалу. • Кількісна і якісна оцінка природних ресурсів і природних умов. • Балансові, промислові, геологічні та прогнозні запаси корисних копалин. • Характеристика природно-ресурсного потенціалу економічних районів. 	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – С. 61-135. 2. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 181-237. 3. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 55-77. 4. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.105-159.
8.	<p>Трудоресурсний потенціал України.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Роль населення у розвитку господарського комплексу України. • Чисельність і територіальне розміщення населення. • Відтворення населення та його регіональні особливості. • Міграція населення, види міграцій. • Особливості формування та розселення населення. • Міське і сільське населення. • Трудові ресурси та ринок праці, їх регіональні особливості. • Державна політика зайнятості працездатного населення. 	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 11-38. 2. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – С. 31-60. 3. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 238-264. 4. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 78-89. 5. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.160-206.
9.	<p>Міжгалузеві комплекси та регіональні особливості їх розвитку.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сутність і структура міжгалузевих комплексів. • Інтеграційні процеси в економіці та їх роль у регіональній політиці. • Необхідність структурної трансформації економіки в розвитку господарства країни. 	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 257-293. 2. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – С. 146-244. 3. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 265-282. 4. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.260-620.

1	2	3	4
10.	<p>Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основні передумови регіонального економічного розвитку. • Дайте визначення єдиного господарського комплексу. • Що таке диференціація економічних регіонів? • Визначте основні проблеми і напрями соціально-економічного розвитку регіонів. 	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 294-383. 2. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 283-312. 3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.621-880.
11.	<p>Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція у світову економіку</p> <ul style="list-style-type: none"> • Що таке міжрегіональне співробітництво? • Основні фактори організації прикордонного співробітництва. • Основні принципи управління державною регіональною економікою. • Система управління комунальним сектором регіональної економіки. 	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – С. 377-410. 2. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 385-420. 3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – С.931-973. 4. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: [навч. посіб.] / Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г., Макогон Ю.В. та ін. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с. 5. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: [навч. посіб.] / О. І. Ковтун. – Львів : "Новий Світ-2000", 2006. – С. 287-303.
12.	<p>Фактори сталого розвитку продуктивних сил.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основи сталого розвитку економіки. • Зміст поняття сталого розвитку. • Підходи до розуміння поняття сталого розвитку. • Напрями та інструментарій розв'язання проблем сталого розвитку. • Показники та індикатори сталого розвитку. 	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – С. 29-46. 2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 384-429. 3. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] / за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. - 498 с. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – С. 421-431.

1	2	3	4
	Змістовий модуль 2 „Екологія”		
13.	<p>Наукові засади раціонального природокористування.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основні економічні принципи природокористування. • Еколого-економічні засади раціонального природокористування. • Вторинні ресурси і ресурсозберігаючі технології. • Платежі за забруднення довкілля. • У чому полягає комплексна переробка сировини? • Вторинні енергоресурси і методи їх використання. • У чому полягає раціональне використання природних ресурсів? • Якими є перспективні напрями раціонального природокористування? 	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Голіков А. П. Регіональна економіка та природокористування : [навч. посіб.] / А. П. Голіков, О. Г. Дейнека, Л. О. Позднякова, П. О. Черномаз. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – С. 163-198. 2. Герасимчук З. В. Трансформація інституціонального механізму природокористування в умовах глобалізації : екологічні імперативи та системні суперечності : [монографія] / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович, В. А. Голян, А. О. Олексюк. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – С. 5-54. 3. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – С. 10-28; 205-225. 4. Заблоцький Б. Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 430-435. 5. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 469-487. 6. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 232-249; 458-515.
14.	<p>Екологічний моніторинг і система екологічної інформації.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Які види забруднення навколишнього природного середовища? • Дайте визначення забруднення навколишнього природного середовища. • Які найпоширеніші забрудники атмосферного повітря ви знаєте і якої шкоди вони завдають здоров'ю людини? • В чому полягає сутність екологічного моніторингу? • В чому полягають екологічні права і обов'язки громадян України? • Які види правопорушень з питань охорони навколишнього природного середовища? • Основні служби, які регулюють і здійснюють моніторинг за охороною навколишнього природного середовища. 	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – С. 301-320. 2. Екологічне управління : [підручник] / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін.. – К. : Либідь, 2004. – С. 360-400. 3. Заблоцький Б. Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 436-456. 4. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 488-513. 5. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 204-231.

1	2	3	4
15.	<p>Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища.</p> <ul style="list-style-type: none"> • У чому полягає економічний механізм управління природоохоронною діяльністю? • Які основні функції регіонального управління екологічною безпекою навколишнього середовища? • У чому полягає міжнародне співробітництво у галузі охорони навколишнього природного середовища? • Хто є учасниками екологічної оцінки суб'єктів господарювання? 	4	<p>1. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – С. 131-204.</p> <p>2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 442-445.</p> <p>3. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 514-533.</p> <p>4. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 458-515.</p>
16.	<p>Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Як впливає ресурсозбереження на підвищення ефективності виробництва? • Основні завдання Державної програми охорони навколишнього природного середовища. • Охарактеризуйте стратегічні напрями розвитку видів економічної діяльності і забезпечення охорони ресурсного потенціалу. • Визначте основні завдання збалансованого використання та відновлення природних ресурсів: земельних, водних, атмосферного повітря, корисних копалин, флори і фауни тощо. 	2	<p>1. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – С. 205-225; 402-406.</p> <p>2. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 446-450.</p> <p>3. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 534-557.</p> <p>4. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. – С. 370-389.</p>
17.	<p>Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля</p> <ul style="list-style-type: none"> • Екологічна політика України і міжнародна співпраця. • Програма дій "Порядок денний на ХХІ століття" (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.). • Міжнародні конвенції з питань охорони довкілля. • Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат. • Екологічна освіта, наука, зв'язки з громадськістю. 	2	<p>1. Величко О. М. Основи екології та моніторинг довкілля : [навч. посіб.] / О. М. Величко, М. Гало, І. І. Дудич, Ю. О. Шпеник. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2001. – 285 с.</p> <p>2. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – С. 398-401; 410-436.</p> <p>3. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – С. 451-456.</p>
	Всього годин:	48	

7. Тестові завдання для проведення модульного контролю.

Тести до Модуля 1

1. *Що є предметом регіональної економіки?*

- а) відтворення населення і виробництва;
- б) закони формування спеціалізованих територіальних економічних систем;
- в) закономірності розвитку поселень і виробництва, їх пропорцій по території;
- г) відповіді у варіанті а і б.

2. *У якому варіанті відповідей правильно подано об'єкт регіональної економіки?*

- а) територія, виробнича сфера, торгівля, послуги;
- б) територія, розселення, виробництво, інфраструктура;
- в) територія, природні ресурси, транспортна система, виробництво;
- г) територія, природні ресурси, виробництво, послуги.

3. *Які головні параметри території як одного з елементів об'єктів дослідження регіональної економіки?*

- а) фізико-географічні особливості рельєфу, водних артерій, лісових площ, сільськогосподарських угідь, рівень ерозії ґрунтів;
- б) виробнича і соціальна інфраструктура розміщені по території;
- в) виробничі об'єкти розміщені по території;
- г) площа регіону, конфігурація меж регіону;
- д) правильні відповіді у варіантах а і б.

4. *Що характеризує розселення населення як одного з найважливіших елементів об'єкта регіональної економіки?*

- а) співвідношення населення і площі, сільськогосподарських угідь, ріллі регіону, водних і рекреаційних ресурсів;
- б) співвідношення чисельності населення у містах, селах і селищах міського типу;
- в) територіальне розселення населення регіону;
- г) правильні відповіді у варіантах а і б.

5. *Розкрийте сутність методу регіональної економіки. Отже, метод регіональної економіки – це:*

- а) регіональна економіка як частина національної економіки;
- б) спосіб пізнання предмета регіональної економіки;
- в) економічна система, яка само розвивається;
- г) усі відповіді правильні.

6. *У якому варіанті відповідей не правильно подано загальнозживані рівні методів наукових досліджень:*

- а) системний і діалектичний, загальнонауковий, міждисциплінарний;
- б) загальнонауковий, міждисциплінарний, спеціальний, методико-технічний;
- в) філософський, міждисциплінарний, конкретно-науковий, методико-технічний;
- г) відповіді у варіанті а і б.

7. *Обґрунтуйте завдання регіональної економіки:*

- а) забезпечення економічної рівноваги в регіоні і стабільності;
- б) забезпечення збалансованості економічної системи і її зростання;
- в) забезпечення стабільності економічної системи і добробуту людей;
- г) забезпечення зростання виробництва і робочих місць.

8. У якому варіанті відповідей не правильно подано п'ять рівнів організації господарських систем?

- а) мікроекономіка, регіональна економіка, мезоекономіка, макроекономіка, мегаекономіка;
- б) мікроекономіка, регіональна економіка, макроекономіка, мегаекономіка, економіка світу;
- в) мікроекономіка, мезоекономіка, макроекономіка, мегаекономіка, глобальна економіка;
- г) мікроекономіка, мезоекономіка, макроекономіка, мегаекономіка, економіка світу.

9. У якому варіанті відповідей у зростаючому за величиною регіону порядку правильно подані рівні організації регіональних економічних систем?

- а) мікроекономіка, мезоекономіка, макроекономіка, мегаекономіка, глобальна економіка;
- б) мікроекономіка, мегаекономіка, мезоекономіка, макроекономіка, глобальна економіка;
- в) мікроекономіка, макроекономіка, мезоекономіка, мегаекономіка, глобальна економіка;
- г) мікроекономіка, мезоекономіка, мегаекономіка, макроекономіка, глобальна економіка.

10. Перші серйозні дослідження в галузі регіональної науки спостерігаються:

- а) з 50-х років XX ст.;
- б) на початку XX ст.;
- в) на початку XIX ст.;
- г) з 70-х років XX ст.

11. Відомі американська і європейська школи дослідників регіональної економіки та розміщення продуктивних сил (вказати вірні відповіді) – це:

- а) учені європейської школи - Г. Зіпф, У. Ізард, В. Беррі та ін.;
- б) представники американської школи – В. Кристаллер, В. Льюш, Х. Бос, Т.Александрсон, А. Вебер;
- в) представники американської школи – Г. Зіпф, У. Ізард, В. Беррі та ін.;
- г) учені європейської школи - В. Кристаллер, В. Льюш, Х. Бос, Т. Александрсон, А.Вебер;
- д) правильні відповіді у варіантах б і в.

12. Обґрунтуйте сутність наукового методу „системний аналіз”, який в процесі досліджень використовує регіональна економіка:

- а) всебічний аналіз, що використовує принцип поетапності, починаючи з постановки цілі, визначення завдань, формулювання наукової гіпотези, всебічного вивчення особливостей оптимального варіанта розміщення виробництва;
- б) метод наукового дослідження, при якому комплексне вивчення структури господарства і внутрішніх взаємозв'язків доповнюється вивченням їх взаємодії;
- в) комплексне дослідження територіального аспекту економічного і соціального розвитку регіону;
- г) відповіді у варіанті а і б.

13. Об'єктом регіональної економіки є:

- а) просторовий аспект розвитку та розміщення продуктивних сил в окремих регіонах країни;
- б) територія (регіон) як цілісна суспільно-географічна система зі своїм потенціалом та властивою лише йому територіальною організацією господарства;
- в) система виробничих, господарських, суспільних відносин у певному регіоні країни;
- г) структура, в межах якої може бути визначений просторовий характер економічних систем.

14. Що відноситься до предмета досліджень у регіональній економіці:

- а) дослідження впливу ринкового оточення на формування попиту та пропозиції;
- б) визначення основних передумов зменшення витрат на виробництво;
- в) просторова організація продуктивних сил та окремих їх складових елементів, а також територіальні аспекти господарювання, закономірності його формування і розвитку;
- г) формування висновків про ступінь ефективності використання природно-ресурсного потенціалу певного регіону.

15. Регіон – це:

- а) група поряд розташованих економічних районів;
- б) частина національної економіки, що характеризується єдністю та цілісністю відтворювального процесу й управління;
- в) будь-яка частина країни без чітко виражених меж;
- г) група країн або частина світу.

16. Територія (акваторія), в межах якої спостерігається однозначність показників інтенсивності якого-небудь явища, це визначення:

- а) регіону;
- б) зони;
- в) ареалу;
- г) площі.

17. Основними характеристиками якості економічного простору є (назвіть правильний варіант):

- а) протяжність, розміщення, взаємозв'язок;
- б) щільність, протяжність, розміщення;
- в) щільність, розміщення, територіальна зв'язаність;
- г) розміщення, протяжність щільність.

18. Назвіть прийом дослідження регіональної економіки при якому здійснюється відстеження розвитку явища від зародження до завершення, від конкретного до загального, від фактора явища до наслідку його дії:

- а) дедукції;
- б) аналізу;
- в) індукції;
- г) синтезу.

19. Назвіть прийом дослідження регіональної економіки при якому здійснюється дослідження явища від його якісного результату, до причин, що його викликала, від загального до конкретного, від наслідку до фактора, причини прояву даного явища:

- а) аналізу;
- б) дедукції;
- в) індукції;
- г) синтезу.

20. Назвіть прийом дослідження регіональної економіки при якому здійснюється дослідження цілісного явища через розчленування його на окремі, складові елементи:

- а) індукції;
- б) аналізу;
- в) дедукції;
- г) синтезу.

21. Назвіть прийом дослідження регіональної економіки при якому здійснюється виведення цілісності явища чи об'єкта дослідження через з'єднання різних елементів, що є чи можуть складати його частини в єдине ціле:

- а) індукції;
- б) синтезу;
- в) аналізу;
- г) дедукції.

22. Аналогія, як прийом дослідження регіональної економіки – це:

- а) використання прийому перевірки припущення (гіпотези), доцільного відтворення явища (об'єкта) пізнання;
- б) дослідження цілісного явища через розчленування його на окремі, складові елементи;
- в) знаходження подібності явищ, об'єктів в якихось властивостях, формах, обґрунтування висновку про менш знане явище (об'єкт) за більш значними, якщо вони належать до однорідної групи;
- г) систематичний збір інформації про явище (об'єкт), цілеспрямоване дослідження явища стосовно поставленої мети.

23. Нормативний метод (аналітико-розрахункового обґрунтування) передбачає:

- а) дослідження об'єктів і процесів територіального розвитку із застосуванням картографічного методу;
- б) використання для ув'язки обсягу і структури суспільних потреб з матеріальними, трудовими та фінансовими ресурсами;
- в) використання науково обґрунтованих норм і нормативів;
- г) науково-методичних заходів, яка забезпечує розв'язання проблем міжгалузевого та міжрегіонального характеру шляхом ув'язування цілей з ресурсами.

24. Дедукція це:

- а) отримання загальних висновків і положень на основі вивчення окремих фактів, явищ і процесів;
- б) розчленування об'єкта, предмета або економічних відносин між ними та людьми на складові частини;
- в) отримання окремих конкретних висновків, положень на основі знання загальних положень;
- г) з'ясування сутності регіону та його ролі в соціально-економічному розвитку.

25. Вкажіть правильне твердження: закономірність соціальної спрямованості розвитку продуктивних сил:

- а) базується на формуванні сприятливих умов праці, внутрішнього виробничого і зовнішнього природного середовища, забезпечення зниження техногенного і антропогенного навантаження на територію;
- б) реалізується через урахування інтересів з метою задоволення особистих і суспільних потреб людей;
- в) базується на виробничих відносинах рівня розвитку продуктивних сил і оптимального задоволення потреб людини;
- г) всі відповіді вірні.

26. Вкажіть не правильне твердження: закономірність раціонального розміщення виробництва:

- а) забезпечує найвищу продуктивність суспільної праці;
- б) впливає із спеціального економічного закону економії праці, який регулює затрати на подолання просторової незбалансованості між регіонами видобутку, виробництва і споживання продукції;
- в) базується на виробничих відносинах рівня розвитку продуктивних сил і оптимального задоволення потреб людини;
- г) реалізується, передусім, через принцип розміщення промисловості з погляду наближення їх до джерел сировини, палива споживача.

27. Принципами розміщення продуктивних сил є:

- а) сукупність головних ідей та вихідних положень, що формують першооснову розміщення продуктивних сил, результат наукового пізнання дії закономірностей розміщення окремих об'єктів, галузей та територіальних господарських комплексів;
- б) сукупність аргументів, що зумовлюють особливості розвитку певних економічних процесів у конкретному регіоні;
- в) наукові положення, які відображають стійкі причинно-наслідкові зв'язки, тобто такі, коли залежності між причиною і наслідком однозначні, а взаємодія різних сил (продуктивних і деструктивних) приводять до цілком імовірного наслідку;
- г) всі відповіді вірні.

28. Можливість регіональної системи функціонувати в автономному режимі на основі комплексного використання наявних ресурсів та єдиної функції управління цим розвитком – це:

- а) суть принципу загальності;
- б) суть принципу цілеспрямованості;
- в) суть принципу цілісності;
- г) суть принципу самоорганізації.

29. Факторами розміщення продуктивних сил виступають:

- а) стисло викладені науково-обґрунтовані положення, тобто правила господарювання, якими мають користуватися суб'єкти економічної діяльності на певному етапі історичного розвитку;
- б) виокремлення регіонів через їхню спеціалізацію, налагодження тісних економічних зв'язків між ними;
- в) сукупність аргументів (причин), які зумовлюють особливості розвитку певних економічних процесів у конкретному регіоні;
- г) наукові положення, які відображають стійкі причинно-наслідкові зв'язки, тобто такі, коли залежності між причиною і наслідком однозначні, взаємодія різних сил (продуктивних і деструктивних) приводить до цілком імовірного наслідку.

30. Закономірність територіального поділу праці характеризується:

- а) процесом спеціалізації територій на виробництві певних видів продукції і послуг на основі розвинутої міжрегіональної кооперації;
- б) дією закону усупільнення виробництва і праці, який відображає об'єктивну тенденцію зосередження виробництва в обмеженому просторі і проявляється в економії витрат за рахунок агломераційного ефекту;
- в) органічною єдністю природної, матеріальної (створеної людиною) і соціальної сфер;
- г) значною територіальною диференціацією в розміщенні природно-сировинних ресурсів і населення.

31. Закономірність комплексного розвитку і розміщення продуктивних сил впливає із:

- а) економічного закону концентрації виробництва;
- б) законів суспільного поділу праці та інтеграційних процесів;
- в) спеціального економічного закону економії праці;
- г) закону економії часу.

32. Закономірність економічної цілісності регіону є синтезуючою і полягає:

- а) у встановленні територіальних пропорцій, що характеризують рівень господарського розвитку районів;
- б) у встановленні територіальних пропорцій, що характеризують територіальну структуру господарського комплексу;
- в) органічній єдності природної, матеріальної (створеної людиною) і соціальної сфер;
- г) у встановленні територіальних пропорцій, що характеризують економічні зв'язки між регіонами України.

33. Об'єктивні закони розвитку суспільства, що відображають відносини в процесі виробництва, розподілу і споживання матеріальних благ, це:

- а) економічні закони;
- б) суспільні закони розвитку;
- в) правові закони;
- г) юридичні закони.

34. Закону економії праці відповідає закономірність:

- а) територіального поділу праці;
- б) територіальної концентрації виробництва;
- в) ефективності розміщення продуктивних сил;
- г) територіальної комплексності.

35. Територіальний поділ праці – це:

- а) просторова модифікація дії економічних законів;
- б) процес розвитку продуктивних сил, при якому відбувається виділення різних видів трудової діяльності, спеціалізація виробничих одиниць та обмін між ними;
- в) процес закріплення, спеціалізації певної території на випуску певних видів продукції чи послуг на основі міжрайонного обміну;
- г) всі відповіді правильні.

36. Обґрунтуйте сутність поділу праці.

- а) кооперація виробництва;
- б) спеціалізація виробництва;
- в) комбінація виробництва;
- г) інтеграція виробництва.

37. У якому варіанті відповідей обґрунтовано загальний поділ праці?

- а) тваринництво, освіта, торгівля і т. ін.;
- б) промисловість, сільське господарство і т. ін.;
- в) пастух, рільник, лікар, учитель та ін.;
- г) в усіх варіантах.

38. У якому варіанті відповідей обґрунтовано одиничний поділ праці?

- а) тваринництво, освіта, торгівля і т. ін.;
- б) пастух, рільник, лікар, учитель та ін.;
- в) промисловість, сільське господарство і т. ін.;
- г) в усіх варіантах.

39. У якому варіанті відповідей обґрунтовано частковий поділ праці?

- а) промисловість, сільське господарство і т. ін.;
- б) тваринництво, освіта, торгівля і т. ін.;
- в) пастух, рільник, лікар, учитель та ін.;
- г) в усіх варіантах.

40. Як формується просторовий поділ праці?

- а) на основі концентрації праці і капіталу при освоєнні природних ресурсів чи розширенні існуючих поселень;
- б) на основі одиничного, часткового, загального поділу праці;
- в) певнішою є відповідь у варіанті б, ніж у варіанті а;
- г) певними є відповіді у варіантах а і б.

41. Який рівень поділу праці здебільшого формує виробничі об'єкти – підприємства?

- а) частковий;
- б) загальний;
- в) одиничний;
- г) територіальний.

42. Який рівень поділу праці здебільшого формує виробничі об'єкти – промислові центри, аграрні райони?

- а) частковий;
- б) одиничний;
- в) загальний;
- г) територіальний.

43. Який рівень поділу праці здебільшого формує промислові чи транспортні вузли, агломерації, економічні райони?

- а) територіальний;
- б) частковий;
- в) загальний;
- г) одиничний.

44. Який рівень поділу праці здебільшого формує мегаекономічні райони, мегаполіси, агломерації?

- а) загальний;
- б) одиничний;
- в) частковий;
- г) міжнаціональний.

45. Який рівень економічної системи відображають ознаки: сукупність населених пунктів, розміщене виробництво, наявність центру з функціями управління, інфраструктури?

- а) макроекономічний;
- б) мезоекономічний;
- в) мікроекономічний;
- г) усі відповіді правильні.

46. Які категорії регіональної економіки відображають показники: земля, капітал, технології, інформація, підприємництво?

- а) виробничої і соціальної інфраструктури;
- б) організації виробництва;
- в) виробничого потенціалу;
- г) результатів виробництва.

47. Які категорії регіональної економіки відображають показники: територія, населення, промислові райони, вузли, центри?

- а) організації виробництва;
- б) виробничого потенціалу;
- в) виробничої і соціальної інфраструктури;
- г) результатів виробництва.

48. Які категорії регіональної економіки відображають показники: управління, фінанси, транспорт, житло, комунальна сфера?

- а) організації виробництва;
- б) виробничого потенціалу;
- в) виробничої і соціальної інфраструктури;
- г) результатів виробництва.

49. Які категорії регіональної економіки відображають показники: регіональний продукт, регіональні затрати, амортизація, прибуток?

- а) виробничого потенціалу;
- б) виробничої і соціальної інфраструктури;
- в) організації виробництва;
- г) результатів виробництва.

50. В якому з варіантів подано автора і його метод просторової оцінки в теорії „ізолювана держава”?

- а) В. Крісталлер, А. Льош: основні положення – ієрархія поселень: центральне поселення, містечка, поселення, села;
- б) А. Вебер: основні положення – транспортна орієнтація (мінімальні витрати), трудова орієнтація (мінімальні витрати), агломераційна орієнтація (мінімальні капіталовкладення);
- в) Й. Тюнен: основні положення – у центрі простору є ринок (поселення), виробництво сільськогосподарської продукції навколо у поясах: вільне господарство, лісове господарство, плодонасінне господарство, вигінне семипільне господарство, трипільне господарство, тваринництво та вівчарство;
- г) Ф. Перру: основні положення – галузі, що розвиваються повільно і частка їх зменшується у структурі економіки, галузі з високим темпом розвитку, але не впливають на індустріальний розвиток, галузі з високим темпом розвитку і впливають на індустріальний розвиток.

51. В якому з варіантів подано автора і його метод просторової оцінки економіки в теорії „місце оптимального розміщення”?

- а) У. Рейлі, Г. Ціпф, Д. Стюарт: основні положення – демографічна сила, демографічна енергія, демографічний потенціал;
- б) А. Вебер: основні положення – транспортна орієнтація (мінімальні витрати), трудова орієнтація (мінімальні витрати), агломераційна орієнтація (мінімальні капіталовкладення);
- в) Г. Рітчль, А. Льош, У. Ізард: основні положення – „господарське коло”, взаємозв’язок галузей, аналіз взаємозв’язку галузей, економія ресурсів від розміщення по території;
- г) В. Крісталлер, А. Льош: основні положення – ієрархія поселень: центральне поселення, містечка, поселення, села.

52. В якому з варіантів подано автора і його метод просторової оцінки економіки в теорії „центральных місць”?

- а) Г. Рітчль, А. Льош, У. Ізард: основні положення – „господарське коло”, взаємозв’язок галузей, аналіз взаємозв’язку галузей, економія ресурсів від розміщення по території;
- б) У. Рейлі, Г. Ціпф, Д. Стюарт: основні положення – демографічна сила, демографічна енергія, демографічний потенціал;
- в) В. Крісталлер, А. Льош: основні положення – ієрархія поселень: центральне поселення, містечка, поселення, села;
- г) А. Вебер: основні положення – транспортна орієнтація (мінімальні витрати), трудова орієнтація (мінімальні витрати), агломераційна орієнтація (мінімальні капіталовкладення).

53. В якому з варіантів подано автора і його метод просторової оцінки економіки в теорії „полюсів росту”?

- а) Ф. Перру: основні положення – галузі, що розвиваються повільно і частка їх зменшується у структурі економіки, галузі з високим темпом розвитку, але не впливають на індустріальний розвиток, галузі з високим темпом розвитку і впливають на індустріальний розвиток;
- б) А. Вебер: основні положення – транспортна орієнтація (мінімальні витрати), трудова орієнтація (мінімальні витрати), агломераційна орієнтація (мінімальні капіталовкладення);
- в) Й. Тюнен: основні положення – у центрі простору є ринок (поселення), виробництво сільськогосподарської продукції навколо у поясах: вільне господарство, лісове господарство, плодонасінне господарство, вигінне семипільне господарство, трипільне господарство, тваринництво та вівчарство;
- г) В. Крісталлер, А. Льош: основні положення – ієрархія поселень: центральне поселення, містечка, поселення, села.

54. В якому з варіантів подано автора і його метод просторової оцінки економіки в теорії „гравітаційна модель просторової взаємодії”?

- а) А. Вебер: основні положення – транспортна орієнтація (мінімальні витрати), трудова орієнтація (мінімальні витрати), агломераційна орієнтація (мінімальні капіталовкладення);
- б) В. Крісталлер, А. Льош: основні положення – ієрархія поселень: центральне поселення, містечка, поселення, села;
- в) Г. Рітчль, А. Льош, У. Ізард: основні положення – „господарське коло”, взаємозв’язок галузей, аналіз взаємозв’язку галузей, економія ресурсів від розміщення по території;
- г) У. Рейлі, Г. Ціпф, Д. Стюарт: основні положення – демографічна сила, демографічна енергія, демографічний потенціал.

55. В якому з варіантів подано автора і його метод просторової оцінки економіки в теорії „територіально-виробничого комплексу”?

- а) А. Вебер: основні положення – транспортна орієнтація (мінімальні витрати), трудова орієнтація (мінімальні витрати), агломераційна орієнтація (мінімальні капіталовкладення);
- б) У. Рейлі, Г. Ціпф, Д. Стюарт: основні положення – демографічна сила, демографічна енергія, демографічний потенціал;
- в) Г. Рітчль, А. Льош, У. Ізард: основні положення – „господарське коло”, взаємозв’язок галузей, аналіз взаємозв’язку галузей, економія ресурсів від розміщення по території;
- г) В. Крісталлер, А. Льош: основні положення – ієрархія поселень: центральне поселення, містечка, поселення, села.

56. Назвіть складові елементи територіальної структури економіки:

- а) виробництво і споживання, транспортна і виробнича інфраструктура;
- б) населення і розселення, природні умови і ресурси;
- в) земля, ліси, води, корисні копалини, шляхи;
- г) відповіді у варіантах а і б.

57. Метод економічного районування застосовується в регіональній економіці для:

- а) розкриття особливостей розміщення промислових підприємств, центрів, галузей;
- б) визначення місця регіону серед інших регіонів;
- в) аналізу розвитку економіки регіону;
- г) визначення основних напрямів найбільш раціонального використання ресурсів у регіоні шляхом створення територіально-виробничих комплексів.

58. За економічним районуванням України (під керівництвом С. І. Дорогунцова) виділяються:

- а) Донецький, Придніпровський, Східний, Центральний, Поліський, Подільський, Причорноморський, Карпатський райони;
- б) Центральний, Західний, Північно-Східний, Східний, Централь-но-Східний, південний райони;
- в) Столичний, Північно-Східний, Північно-Західний, Подільський, Причорноморський, Донецький, Карпатський, Придніпровський, Центральний райони;
- г) Центральноукраїнський, Донбас і Нижнє Подніпров'я, Слобідська Україна, Причорноморський, Західноукраїнський райони.

59. Назвіть основні ознаки району:

- а) комплексний розвиток району та спеціалізація у загальноукраїнському поділі праці;
- б) прив'язаність території до головного ядра;
- в) можливість здійснювати в межах району територіальне регулювання і координацію соціальних, економічних і демографічних процесів;
- г) відповіді у варіантах а і б;
- д) усі відповіді правильні.

60. Вихідні положення, правила, якими користуються вчені у процесі обґрунтування мережі районів певної країни, це:

- а) критерії районування;
- б) принципи районування;
- в) чинники районування;
- г) фактори районування.

61. Що характеризує територіальна структура економіки?

- а) зв'язки між складовими елементами обмеженої території, що змінюється під впливом чинників;
- б) зв'язки між складовими елементами обмеженої території, що їх змінює центральна влада;
- в) зв'язки між складовими елементами обмеженої території, що не змінюється під впливом чинників;
- г) зв'язки між складовими елементами обмеженої території, що їх змінює регіональна влада.

62. Що характеризують парні тенденції одного і того самого явища, виявлені в процесі просторового аналізу?

- а) розмежування економічних районів;
- б) районування;
- в) районоутворення;
- г) усі відповіді правильні.

63. Назвіть постійні чинники районоутворення:

- а) води, ґрунти, ліси, сума вегетаційних температур;
- б) поселення, шляхи, виробничі об'єкти;
- в) віддаленість між населеними пунктами, рельєф, корисні копалини;
- г) відповіді у варіантах а і б.

64. Назвіть змінні чинники районоутворення:

- а) поселення, шляхи, виробничі об'єкти;
- б) віддаленість між населеними пунктами, рельєф, корисні копалини;
- в) води, ґрунти, ліси, сума вегетаційних температур;
- г) відповіді у варіантах а і б.

65. Обґрунтуйте поняття економічного районування.

- а) об'єктивний процес формування економіки окремої території;
- б) суб'єктивний поділ країни на окремі райони;
- в) обґрунтований поділ країни на економічні райони;
- г) усі відповіді правильні.

66. Який природно-територіальний таксон характеризують прояви явищ, що відсутні на інших територіях?

- а) зону;
- б) басейн;
- в) ареал;
- г) відповіді у варіантах а і в.

67. Який природно-територіальний таксон характеризують показники підвищеного рівня інтенсивності їх прояву?

- а) басейн;
- б) ареал;
- в) зону;
- г) відповіді у варіантах а і в.

68. Який природно-територіальний таксон характеризують показники територіальних явищ, що визначають види господарської діяльності?

- а) ареал;
- б) зону;
- в) басейн;
- г) відповіді у варіантах а і в.

69. Головним районоутворюючим фактором у кожній країні є:

- а) рішення виконавчих органів влади;
- б) суспільний територіальний поділ праці;
- в) розміщення природних ресурсів;
- г) розміщення населення.

70. Економічний район – це:

- а) ділянка території, на якій соціально-економічні процеси переважають над природними;
- б) територіально цілісна частина національної економіки, що має спеціалізацію, міцні внутрішні зв'язки, що об'єднують господарство, суспільство і природу в єдиний територіальний соціально-економічний комплекс;
- в) поєднання на певній території промислових підприємств, взаємозв'язаних економічно, а на вищих ступенях розвитку – і технологічно;
- г) територіально-цілісні поєднання поселень різної величини і народногосподарського профілю, об'єднані стійкими виробничими та соціально-економічними зв'язками.

71. Рушійні сили, які суттєво впливають на процеси розвитку і функціонування району, його структуру і геопросторові межі, це визначення:

- а) ознак районоутворення;
- б) умов районоутворення;
- в) факторів районоутворення;
- г) закономірностей районоутворення.

72. Які елементи територіальної організації виробництва характеризують технополіс, інкубатор, технопарк?

- а) інновації;
- б) поселення;
- в) виробництво;
- г) відповіді у варіантах б і в.

73. Які елементи територіальної організації виробництва характеризують об'єкт, центр, вузол, комплекс?

- а) поселення;
- б) інновації;
- в) виробництво;
- г) відповіді у варіантах б і в.

74. Які елементи територіальної організації виробництва характеризують агломерація, мегаполіс, населений пункт?

- а) виробництво;
- б) поселення;
- в) інновації;
- г) відповіді у варіантах б і в.

75. Під комплексним економічним розвитком розуміють:

- а) екологічну орієнтацію виробництва з метою охорони довкілля та збереження біорозмаїття;
- б) системну залежність різних видів економічної діяльності з урахуванням наявного ресурсного потенціалу регіону;
- в) збалансованість доходів усіх прошарків населення регіону;
- г) однакове забезпечення всіх суб'єктів господарювання на території регіону ресурсами розвитку.

76. Показник рівня економічного розвитку регіонів вимірюється:

- а) як промислово-виробничий персонал з розрахунку на 1000 жителів регіону;
- б) як валова продукція промисловості регіону з розрахунку на душу населення;
- в) кількістю сукупного суспільного продукту або національного доходу в середньому на душу населення;
- г) кількістю валової продукції сільського господарства регіону у розрахунку на одного жителя.

77. Аналіз виробничого потенціалу регіону не включає:

- а) республіканської, обласної і муніципальної власності;
- б) соціально-демографічні характеристики;
- в) розвиток промисловості та АПК;
- г) зовнішньоекономічних зв'язків.

78. Економічне районування сприяє (знайти невірну відповідь):

- а) економії матеріальних цінностей у сфері обігу,
- б) прискорює розв'язання соціально-економічних завдань
- в) розвитку транскордонного співробітництва;
- г) створює умови для скорочення апарату управління.

79. До морфологічного аналізу регіону не входить:

- а) рівень життя, якість соціальної сфери;
- б) екологічна та географічна регіоналізація;
- в) поселенська та економіко-інфраструктурна карта регіону;
- г) географічне положення.

80. Регіональна політика – це (обрати одну відповідь):

- а) діяльність органів центральної і регіональної влади, направлена на покращення соціального забезпечення населення;
- б) сукупність організаційних, правових та економічних заходів, які здійснюються суб'єктами регіональної політики у сфері регіонального розвитку країни відповідно до її поточних і стратегічних цілей;
- в) діяльність органів місцевого самоврядування, що має на меті стимулювання розвитку віддалених від центру частин регіону;
- г) діяльність, направлена на забезпечення сталого розвитку регіону, ініціатором якої є територіальна громада.

81. Об'єктами регіональної політики є (назвіть правильну відповідь):

- а) міста, села, селища, виробничі комплекси;
- б) адміністративні області, територіально-виробничі комплекси, мегаекономічні райони;
- в) низові адміністративні райони, адміністративні області, міста, села, селища;
- г) територіально-виробничі комплекси, регіональні соціально-економічні системи.

82. Суб'єктами регіональної політики є:

- а) органи державної влади та місцевого самоврядування;
- б) адміністративно-територіальні одиниці країни;
- в) територіальна система розселення;
- г) агенції регіонального розвитку.

83. Метою регіональної політики є (обрати одну відповідь):

- а) стимулювання створення робочих місць у регіонах;
- б) створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів;
- в) підтримка соціально-економічного розвитку депресивних регіонів;
- г) ефективного використання ресурсів регіону (трудових, природних, матеріальних, фінансових, управлінських).

84. Механізм реалізації регіональної економічної політики – це:

- а) об'єктивні закони розвитку суспільства, що відображають відносини в процесі виробництва, розподілу і споживання матеріальних благ та найістотніші стійкі зв'язки між явищами економічного життя суспільства;
- б) сформульовані суспільством керівні положення, якими визначаються об'єктивні потреби та умови суспільного розвитку, котрі воно реалізує в процесі своєї практичної діяльності для досягнення поставленої мети;
- в) система конкретних економічних важелів та організаційно-економічних засобів, за допомогою яких здійснюється державний вплив на просторову організацію продуктивних сил, забезпечується соціально-економічний розвиток регіонів, вдосконалюється структура їх господарського комплексу;
- г) відповіді у варіанті а.

85. Основними складовими механізму державної регіональної економічної політики України є:

- а) відповідна законодавчо-нормативна база;
- б) роздержавлення та приватизація;
- в) прогнозування і програмування;
- г) бюджетно-фінансове регулювання регіонального розвитку;
- д) відповіді у варіантах а, б і в.

86. Назвіть прямі методи державного управління і регулювання економікою у регіоні.

- а) дотації, субсидії, фінансування через бюджети, контрактна система;
- б) грошово-кредитна політика, стимулювання територіального розвитку, амортизаційна політика;
- в) амортизаційна політика, грошово-кредитна політика, стимулювання і вирівнювання розвитку регіонів;
- г) усі методи прями.

87. Назвіть непрямі методи державного управління і регулювання економікою у регіоні.

- а) грошово-кредитна політика, стимулювання територіального розвитку, амортизаційна політика;
- б) амортизаційна політика, грошово-кредитна політика, стимулювання і вирівнювання розвитку регіонів;
- в) дотації, субсидії, фінансування через бюджети, контрактна система;
- г) усі методи непрямі.

88. До головних завдань регіональної політики належить:

- а) забезпечення комплексного і збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів;
- б) істотне оздоровлення екологічної обстановки та створення сприятливих умов для життєдіяльності населення
- в) здійснення прогресивної структурної перебудови економіки регіонів;;
- г) всі відповіді вірні.

89. Об'єктами державної регіональної політики не є:

- а) соціальна інфраструктура;
- б) природне середовище;
- в) органи державної виконавчої влади;
- г) населення і трудові ресурси.

90. Що не відносимо до цілей і завдань регіональної політики:

- а) пріоритети загальнонаціональних інтересів;
- б) ефективне використання природно-ресурсного і науково-технічного потенціалу;
- в) структурна перебудова народногосподарських комплексів регіонів;
- г) розширення регіонального самоврядування.

91. До демографічної політики не входить:

- а) розширення об'єктів соціальної інфраструктури;
- б) реалізація трудового і духовного потенціалу;
- в) підвищення народжуваності, добробут, самовідтворення населення;
- г) розробка регіональних демографічних програм.

92. До фундаментальних принципів регіональної політики не належить:

- а) раціональне поєднання централізму і децентралізму;
- б) регулювання відтворювальних соціально-економічних процесів;
- в) пріоритетність соціально-екологічної діяльності;
- г) комплексно-пропорційна спрямованість розвитку території.

93. Які складові регіональної економічної політики є пріоритетні?

- а) фінансова, виробнича, економічна;
- б) інституційна, національна, ринкова, соціальна;
- в) інтеграційна, торговельна, екологічна, військова;
- г) відповіді у варіантах а і б.

94. У регіональній економічній політиці пріоритетне місце відводиться:

- а) державі в регіоні;
- б) адміністрації і самоврядуванню регіону;
- в) виробникам регіону;
- г) усім відповідно до функцій.

95. Пріоритети чийх насамперед інтересів треба враховувати при формуванні системи управління регіоном?

- а) регіону;
- б) держави;
- в) підприємств регіону;
- г) усіх пріоритети однакові.

96. Назвіть цілі підприємства в системі управління регіоном:

- а) ціна, попит і пропозиція;
- б) прибуток;
- в) бюджет;
- г) усі цілі важливі.

97. Назвіть цілі органів місцевого самоврядування в системі управління регіоном:

- а) бюджет;
- б) ціна, попит і пропозиція;
- в) прибуток;
- г) усі цілі важливі.

98. Ефективність економіки загалом спостерігається тоді коли: (вказіть не правильну відповідь)

- а) прибуток перевищує витрати;
- б) спостерігається зростання обсягів як виробництва, так і споживання;
- в) виробництво, формуючи пропозицію, значно менше за обсяги попиту або споживання ($PP < C$);
- г) експорт перевищує імпорт.

99. Критерієм оцінки ефективності регіональної економіки в умовах суспільства сталого розвитку є:

- а) потреби національної безпеки й оборони країни;
- б) максимальний прибуток при оптимумі витрат на збереження довкілля і досягнення соціальної стабільності суспільства;
- в) максимальне задоволення потреб усіх соціальних прошарків населення;
- г) кількість виробленого доходу на душу населення регіону.

100. Головним критерієм оцінки економічної ефективності регіональної економіки в умовах ринкових відносин є:

- а) максимальне задоволення потреб усіх соціальних прошарків населення;
- б) максимальний прибуток при мінімальних сукупних витратах;
- в) охорона довкілля в регіоні;
- г) потреби національної безпеки й оборони країни.

101. Індикативне планування передбачає:

- а) рекомендаційний характер планового документа;
- б) створення стимулів для розвитку підприємництва, науки;
- в) основним важелем впливу є вільні ціни, податки і податкові пільги, асигнування і дотації;
- г) основні планові показники є обов'язковими для виконання суб'єктами господарювання.

102. SWOT-аналіз передбачає:

- а) проведення детальної оцінки природно-ресурсного потенціалу регіону;
- б) оцінювання ефективності функціонування промислових підприємств;
- в) оцінка конкурентоспроможності галузей економіки регіонів;
- г) виявлення сильних, слабких сторін, загроз і можливостей для розвитку регіону.

103. Господарський комплекс країни виник на основі:

- а) соціального та економічного розвитку;
- б) внутрішньодержавних інтеграційних процесів;
- в) міжнародного поділу праці;
- г) правильні відповіді у варіантах а і б;
- д) правильні відповіді у варіантах а, б і в.

104. Основні інтеграційні процеси об'єднують:

- а) інфраструктурне забезпечення;
- б) територіальне кооперування;
- в) технологічне забезпечення;
- г) усі відповіді правильні.

105. До якісних параметрів економічного простору входять:

- а) густина на одиницю площі простору;
- б) зовнішня і внутрішня зв'язаність;
- в) просторове розміщення;
- г) усі відповіді правильні.

106. Що не входить до складових якісного параметру економічного простору – „густина на одиницю площі простору”:

- а) чисельність населення;
- б) обсяг валового регіонального продукту;
- в) господарських освоєних та неосвоєних територій;
- г) запаси природних ресурсів;
- д) основний капітал.

107. Назвіть складові якісного параметру економічного простору – „просторове розміщення”:

- а) показники рівномірності, диференціації, концентрації;
- б) господарських освоєних та неосвоєних територій;
- в) показники розподілу населення і економічної діяльності;
- г) усі відповіді правильні.

108. Назвіть складові якісного параметру економічного простору – „зовнішня і внутрішня зв'язаність”:

- а) інтенсивність економічних зв'язків між умовами мобільності товарів, послуг, капіталу і людей;
- б) інтенсивність економічних зв'язків між частинами і елементами простору;
- в) певнішою є відповідь у варіанті б, ніж у варіанті а;
- г) певними є відповіді у варіантах а і б.

109. Ознаками і необхідними умовами єдиного економічного простору є:

- а) функціонування загальних інфраструктурних систем;
- б) єдність грошово-кредитної системи та митної території;
- в) загальне економічне законодавство;
- г) правильні відповіді у варіантах а і б;
- д) правильні відповіді у варіантах а, б і в.

110. Господарський комплекс поєднує:

- а) територіальну та функціональну структури;
- б) галузеву структуру;
- в) певнішою є відповідь у варіанті а, ніж у варіанті б;
- г) певними є відповіді у варіантах а і б.

111. До територіальної структури господарського комплексу входить:

- а) мікрорайонування;
- б) мезорайонування;
- в) макрорайонування;
- г) усі відповіді правильні.

112. Функціональна структура об'єднує такі аспекти:

- а) територіальний;
- б) компонентний;
- в) управлінський;
- г) усі відповіді правильні.

113. Який з видів реструктуризації економіки не входить до її складу:

- а) за цільовою спрямованістю;
- б) за сферою та масштабами;
- в) за формами корпоративної реорганізації;
- г) за просторовим розміщенням;
- д) за тривалістю і обсягами робіт.

114. Певна територія, на якій є вищий навчальний заклад (чи кілька), науково-дослідний центр міжнародного рівня та відповідна технологічна інфраструктура задля впровадження наукових розробок у практику – це:

- а) технополіс;
- б) науково-технологічна зона;
- в) науково-технологічний парк;
- г) усі відповіді правильні.

115. Зони, де навколо технічного університету чи науково-дослідного центру розміщуються декілька фірм, що займаються впровадженням своїх розробок у галузі високих технологій та наукомістких виробництв – це:

- а) технопарки;
- б) науково-технологічні зони;
- в) технополіси;
- г) усі відповіді правильні.

116. Центр впровадження досягнень науки і техніки, як правило нове місто, в якому запроваджуються у виробництво новітні розробки, а також проживає населення – це:

- а) технополіси;
- б) технопарки;
- в) науково-технологічні зони;
- г) усі відповіді правильні.

117. До складу виробничої сфери НЕ входить:

- а) школи, лікарні, кінотеатри;
- б) промисловість;
- в) будівництво;
- г) торгівля та громадське харчування.

118. Що не входить до складу агропромислового комплексу:

- а) рибне господарство;
- б) харчова промисловість, яка переробляє сільськогосподарську сировину;
- в) виробництво сільськогосподарської продукції рослинного і тваринного походження;
- г) виробництво засобів виробництва для агропромислового комплексу.

119. До реструктуризації виробництва за цільовою спрямованістю відносять:

- а) підвищення ефективності виробництва, фінансове оздоровлення, підвищення конкурентоспроможності;
- б) злиття, приєднання, розділення, виділення, перетворення, приватизацію, реприватизацію;
- в) реструктуризацію управління, виробництва та фінансову;
- г) укрупнення підприємств, розукрупнення підприємств.

120. Синергетичний ефект при укрупненні підприємств полягає в:

- а) збільшенні економії природних ресурсів на підприємствах;
- б) покращенні екологічних показників роботи підприємства;
- в) різкому зростанню продуктивності праці на об'єднаних підприємствах;
- г) тому що сукупний результат після об'єднання більший, ніж сума результатів, отримуваних окремими компаніями.

121. Перетворення як вид реструктуризації передбачає:

- а) зміну кваліфікації робітників;
- б) зміну всіх майнових прав і зобов'язань перетворюваного підприємства;
- в) зміну організаційно-правової форми організації бізнесу;
- г) тільки зміну форми власності.

122. Під природними ресурсами слід розуміти:

- а) тіла й сили природи, які за певного рівня розвитку продуктивних сил є істотними для життя та діяльності людського суспільства у виробничій і невиробничій сферах;
- б) економічно активне населення, що має певну освіту, кваліфікацію та навички;
- в) тіла й сили природи, які на певному рівні розвитку продуктивних сил і вивченості можуть бути використані для задоволення потреб людського суспільства у формі безпосередньої участі в матеріальній діяльності.

123. Під природними умовами слід розуміти:

- а) тіла й сили природи, які на певному рівні розвитку продуктивних сил і вивченості можуть бути використані для задоволення потреб людського суспільства у формі безпосередньої участі в матеріальній діяльності;
- б) тіла й сили природи, які за певного рівня розвитку продуктивних сил є істотними для життя та діяльності людського суспільства у виробничій і невиробничій сферах;
- в) економічно активне населення, що має певну освіту, кваліфікацію та навички.

124. До природних умов не зараховують:

- а) геологічну будову;
- б) клімат і рельєф;
- в) продукти харчування;
- г) географічне положення.

125. До природних умов не зараховують:

- а) повітряний простір;
- б) геологічну будову;
- в) клімат і рельєф;
- г) географічне положення.

126. Природне середовище розглядається як:

- а) умови життя і діяльності людей;
- б) джерело природних ресурсів;
- в) певними є відповіді у варіантах а і б;
- г) певнішою є відповідь у варіанті а, ніж у варіанті б.

127. До невідновлюваних природних ресурсів належать:

- а) ґрунтовий покрив;
- б) мінерально-будівельна сировина;
- в) корисні копалини;
- г) правильні відповіді у варіантах а і б.

128. Економічна класифікація природних ресурсів включає їх поділ на:

- а) промислового й сільськогосподарського призначення;
- б) ресурси виробничого й невиробничого призначення;
- в) галузевого й міжгалузевого призначення;
- г) одноцільового й багатоцільового призначення;
- д) всі відповіді правильні.

129. Вирішальний ступінь залежності розміщення видів економічної діяльності від природних ресурсів не має:

- а) лісове та рибне господарство;
- б) сільськогосподарське виробництво;
- в) гірничодобувна промисловість;
- г) легка промисловість;
- д) рекреаційне господарство.

130. Незначний ступінь залежності розміщення видів економічної діяльності від природних ресурсів має:

- а) атомна енергетика;
- б) сільське господарство;
- в) гідроенергетика;
- г) суднобудування;
- д) трубопровідний транспорт.

131. Низький рівень землезабезпечення в Україні відзначається в областях:

- а) Донецькій, Закарпатській, Івано-Франківській;
- б) Одеській, Миколаївській, Донецькій;
- в) Дніпропетровській, Закарпатській, Чернівецькій;
- г) усі відповіді правильні.

132. Найменші лісові площі зосереджені в зоні:

- а) Лісостепу;
- б) Поліссі;
- в) Карпат;
- г) Степу;
- д) Криму.

133. На одного жителя України припадає близько ___га вкритих лісом земель:

- а) 0,22;
- б) 0,18;
- в) 0,25;
- г) 0,28.

134. Найвища лісистість в областях України:

- а) Сумській, Чернігівській, Полтавській;
- б) Закарпатській, Івано-Франківській, Рівненській;
- в) Миколаївській, Запорізькій, Херсонській;
- г) Львівській, Закарпатській, Івано-Франківській.

135. Найнижча лісистість в областях України:

- а) Сумській, Чернігівській, Полтавській;
- б) Миколаївській, Запорізькій, Херсонській;
- в) Закарпатській, Івано-Франківській, Рівненській;
- г) Львівській, Закарпатській, Івано-Франківській.

136. Наявний природно-ресурсний потенціал включає такі елементи природного середовища:

- а) природні умови;
- б) природні ресурси;
- в) певними є відповіді у варіантах а і б;
- г) певнішою є відповідь у варіанті а, ніж у варіанті б.

137. Обґрунтуйте сутність економічної оцінки природних ресурсів. Отже, економічна оцінка природних ресурсів зводиться:

- а) до порівняння природних ресурсів з потребами виробництва і споживання;
- б) до порівняння фізичного обсягу природних ресурсів і їх споживчих якостей;
- в) до порівняння затрат для перетворення природних ресурсів на продукт споживання з його соціально-господарським ефектом;
- г) всі відповіді правильні.

138. Напрямок використання природно-ресурсного потенціалу, що забезпечує економію природних ресурсів та зростання виробництва продукції при тій самій кількості використаної сировини, палива, основних і допоміжних матеріалів – це:

- а) ресурсовідновлення;
- б) природокористування;
- в) ресурсозбереження;
- г) раціональне природокористування.

139. Що відноситься до основних факторів виробництва:

- а) устаткування, земля, праця;
- б) чисельність населення, земля, устаткування;
- в) капітал, устаткування, земля;
- г) праця, земля, грошові кошти.

140. Основні родовища залізних руд України зосереджені в:

- а) Великотокмацькому (Запорізька обл.), Нікопольському (Дніпропетровська обл.);
- б) Криворізькому, Кременчуцькому басейнах Полтавської області та Білозерському Запорізької області;
- в) Іршанському родовищі (Житомирська обл.), Самотканському (Дніпропетровська обл.), узбережжі Чорного і Азовського морів;
- г) Побузькому (Кіровоградська обл.), Придніпровському (Дніпропетровська обл.).

141. Найбільші родовища марганцю України зосереджені в:

- а) Великотокмацькому (Запорізька обл.), Нікопольському (Дніпропетровська обл.);
- б) Криворізькому, Кременчуцькому басейнах Полтавської області та Білозерському Запорізької області;
- в) Іршанському родовищі (Житомирська обл.), Самотканському (Дніпропетровська обл.), узбережжі Чорного і Азовського морів;
- г) Побузькому (Кіровоградська обл.), Придніпровському (Дніпропетровська обл.).

142. Найбільші родовища титану України зосереджені в:

- а) Криворізькому, Кременчуцькому басейнах Полтавської області та Білозерському Запорізької області;
- б) Іршанському родовищі (Житомирська обл.), Самотканському (Дніпропетровська обл.), узбережжі Чорного і Азовського морів;
- в) Великотокмацькому (Запорізька обл.), Нікопольському (Дніпропетровська обл.);
- г) Побузькому (Кіровоградська обл.), Придніпровському (Дніпропетровська обл.).

143. Основні родовища нікелевих руд України зосереджені в:

- а) Побузькому (Кіровоградська обл.), Придніпровському (Дніпропетровська обл.);
- б) Криворізькому, Кременчуцькому басейнах Полтавської області та Білозерському Запорізької області;
- в) Великотокмацькому (Запорізька обл.), Нікопольському (Дніпропетровська обл.);
- г) Іршанському родовищі (Житомирська обл.), Самотканському (Дніпропетровська обл.), узбережжі Чорного і Азовського морів.

144. Найзначніші запаси нафти та газу на даний час, за оцінками вчених, знаходяться:

- а) на заході та півдні України;
- б) на північному сході України та шельфах Чорноморського узбережжя;
- в) на заході України та шельфах Чорноморського узбережжя;
- г) на північному сході нашої держави.

145. Основні запаси нафти та газу в Україні знаходяться в таких регіонах:

- а) Прикарпатському, Придніпровському, Причорноморському;
- б) Подільському, Волинському, Придніпровському;
- в) Придніпровському, Подільському, Причорноморському;
- г) Придніпровському, Закарпатському, Подільському.

146. До складу рекреаційних ресурсів не входять:

- а) бальнеологічні;
- б) агрокліматичні;
- в) кліматичні;
- г) ландшафтні;
- д) пляжні та пізнавальні.

147. Оцінка, яка виявляє ступінь придатності ресурсів до того чи іншого виду людської діяльності називається:

- а) технологічна;
- б) кадастрова;
- в) економічна;
- г) бальна.

148. Найвищим є рівень забезпечення населення України водою:

- а) на півдні України – в Херсонській, Миколаївській областях та АР Крим;
- б) у східних областях, у тому числі – в Донбасі;
- в) у західних і північних областях України;
- г) на Поділлі.

149. Природні рекреаційні ресурси України переважно сконцентровано:

- а) у Карпатському та Південному економічних районах;
- б) в Донецькому та Східному економічних районах;
- в) в Українському Поліссі;
- г) у Придніпровському економічному районі та Поділлі.

150. До земель сільськогосподарського(с/г) призначення не відносять землі:

- а) для здійснення с/г науково-дослідної роботи;
- б) рекреаційного призначення;
- в) надані для виробництва с/г продукції;
- г) під розміщення відповідної виробничої інфраструктури.

151. Управління водними ресурсами спрямовується на вирішення таких завдань:

- а) збільшення запасів поверхневих і ґрунтових вод в регіоні;
- б) забезпечення потреб населення та всіх галузей регіонального господарства водою, економне витрачання води, зменшення її витрат;
- в) дотримання благополучного екологічного стану водних ресурсів, зниження негативного впливу вод на оточуюче середовище;
- г) відповіді «а» і «в» вірні.

Тести до Модуля 2

1. Трудові ресурси регіону охоплюють:

- а) працюючі підлітки до 16 років;
- б) працездатне населення в працездатному віці;
- в) все населення регіону;
- г) громадяни від 16 років до пенсійного віку.

2. До головних характеристик демографічного потенціалу регіону не відноситься:

- а) релігійний склад населення;
- б) співвідношення показників механічного руху населення;
- в) співвідношення показників природного руху населення;
- г) статеві-віковий склад населення.

3. Через які категорії наука про регіональну економіку вивчає населення?

- а) територіальні, виробничі, споживчі;
- б) просторові, технологічні, продуктивні;
- в) національні, соціальні, економічні;
- г) природні, соціальні, технічні.

4. У якому варіанті відповідей критерії відображають національну категорію населення?

- а) чисельність нації, природний рух нації, міграційний рух нації;
- б) національна здатність до праці, професійна кваліфікація, складність праці, зайнятість;
- в) рівень освіти нації, рівень доходів нації, рівень споживання нації;
- г) свідомість національного патріотизму, свідомість національного нігілізму, свідомість національної винятковості.

5. У якому варіанті відповідей критерії відображають соціальну категорію населення?

- а) чисельність нації, природний рух нації, міграційний рух нації;
- б) свідомість національного патріотизму, свідомість національного нігілізму, свідомість національної винятковості;
- в) національна здатність до праці, професійна кваліфікація, складність праці, зайнятість;
- г) рівень освіти нації, рівень доходів нації, рівень споживання нації.

6. У якому варіанті відповідей критерії відображають економічну категорію населення?

- а) свідомість національного патріотизму, свідомість національного нігілізму, свідомість національної винятковості;
- б) національна здатність до праці, професійна кваліфікація, складність праці, зайнятість;
- в) чисельність нації, природний рух нації, міграційний рух нації;
- г) рівень освіти нації, рівень доходів нації, рівень споживання нації.

7. Дайте визначення поняття „природний приріст”, як одному з показників руху населення. Отже, природний приріст – це:

- а) різниця між кількістю прибулих та вибулих з регіону за певний період часу;
- б) різниця між кількістю народжених та кількістю померлих;
- в) сума показників загального збільшення та зменшення, або природного приросту та сальдо міграції населення регіону;
- г) сума народжених у регіоні та тих, хто прибув до нього за певний період часу.

8. До відносних показників руху населення належать:

- а) коефіцієнти народжуваності, смертності, природного приросту та ін.;
- б) показники прибулих та вибулих з регіону за певний період часу;
- в) показники народжуваності та смертності за певний період часу;
- г) показники кількості померлих у регіоні та тих, хто вибув з нього за певний період часу.

9. Україна за чисельністю населення є однією з великих держав Європи і знаходиться на сьомому місці після таких країн:

- а) Росії, Німеччини, Туреччини, Франції, Великобританії, Італія;
- б) Росія, Туреччина, Франція, Великобританія, Італія, Іспанія;
- в) Росія, Німеччина, Франція, Великобританія, Італія, Іспанія;
- г) Росія, Туреччина, Франція, Великобританія, Італія, Канада.

10. За Всеукраїнським переписом населення (станом на 5 грудня 2001 р.) в Україні кількість населення становила:

- а) 47 257,1 тис. чол.;
- б) 48 457,1 тис. чол.;
- в) 48 570,1 тис. чол.;
- г) 47 358,2 тис. чол.

11. В Україні найменша щільність населення (станом на 01.01.2011 р.) в областях:

- а) Чернігівській, Херсонській, Кіровоградській, Житомирській;
- б) Волинській, Рівненській, Кіровоградській, Херсонській;
- в) Рівненській, Кіровоградській, Херсонській, Сумській;
- г) Житомирській, Рівненській, Кіровоградській, Полтавській.

12. В Україні найвища щільність населення (станом на 01.01.2011 р.) в областях:

- а) Донецькій, Волинській, Житомирській, Закарпатській;
- б) Донецькій, Дніпропетровській, Львівській, Чернівецькій;
- в) Дніпропетровській, Львівській, Чернівецькій, Закарпатській;
- г) Донецькій, Львівській, Чернівецькій, Чернігівській.

13. Назвіть області України, в яких значно переважає міське населення:

- а) Вінницька, Закарпатська, Івано-Франківська, Тернопільська, Чернівецька;
- б) Волинська, Житомирська, кіровоградська, Київська, Львівська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Херсонська, Хмельницька;
- в) АР Крим, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Одеська, Харківська;
- г) Дніпропетровська, Волинська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Львівська, Херсонська, Запорізька.

14. Назвіть області України, в яких переважає сільське населення:

- а) Вінницька, Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька;
- б) Волинська, Житомирська, кіровоградська, Київська, Львівська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Херсонська, Хмельницька;
- в) АР Крим, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Одеська, Харківська;
- г) Дніпропетровська, Волинська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Львівська, Херсонська, Запорізька.

15. В Україні налічується (станом на 01.01.2011 р.):

- а) Міст – 459, районів – 490, селищ міського типу – 885, сіл – 28471;
- б) Міст – 520 районів – 470, селищ міського типу – 739, сіл – 26697;
- в) Міст – 485, районів – 480, селищ міського типу – 897, сіл – 28775;
- г) Міст – 611, районів – 460, селищ міського типу – 920, сіл – 30112.

16. Демографічними коефіцієнтами, які характеризують рух населення, є:

- а) коефіцієнт народжуваності, смертності, природного приросту;
- б) коефіцієнт народжуваності, смертності, стабільності народжуваності;
- в) певнішою є відповідь у варіанті б, ніж у варіанті а;
- г) певними є відповіді у варіантах а і б.

17. Економічно активне населення – це:

- а) населення обох статей від 16 до: жінки – 60, чоловіки – 62 років;
- б) населення обох статей віком від 15 до 70 років;
- в) населення обох статей віком від 16 до 60 років;
- г) населення обох статей від 18 до 70 років.

18. Дайте визначення поняттю „депопуляція населення”. Отже, депопуляція населення – це:

- а) перевищення смертності над народжуваністю;
- б) різниця між кількістю народжених живими і кількістю померлих;
- в) процес від’ємного природного приросту;
- г) вірні відповіді у варіантах б і в.

19. Україна перебуває на такому етапі демографічного розвитку, коли:

- а) народжуваність зменшується, а смертність зростає;
- б) смертність зменшується, а народжуваність зростає;
- в) зростають смертність і народжуваність;
- г) зменшується смертність і народжуваність.

20. Скорочення приросту трудових ресурсів обмежує:

- а) можливості інтенсивного розвитку виробництва;
- б) можливості екстенсивного розвитку виробництва;
- в) впровадження інновацій у виробництві;
- г) вкладання інвестиційних коштів у виробництво.

21. Інтенсивне відтворення трудових ресурсів означає:

- а) зміну їхньої якості;
- б) зміну віково-статевої структури;
- в) збільшення їх чисельності;
- г) зростання міграційних процесів.

22. До активних заходів регулювання зайнятості не належить:

- а) створення нових робочих місць;
- б) виплата допомоги по безробіттю;
- в) підготовка і перепідготовка кадрів;
- г) організація громадських робіт.

23. Природний приріст населення визначають як:

- а) різницю між кількістю прибулих до регіону, та тих, хто вибув з нього в певний період часу;
- б) різницю між кількістю народжених та тих, хто помер у певний період часу;
- в) сума народжених у регіоні та тих, хто прибув до нього за певний період часу;
- г) сума кількості померлих у регіоні та тих, хто вибув з нього за певний період часу.

24. До економічно неактивного населення НЕ належать:

- а) студенти, курсанти що навчаються за вечірньою та заочною формами навчання;
- б) особи які одержують пенсію за віком та у зв’язку з інвалідністю;
- в) учні, студенти, курсанти що навчаються в денних навчальних закладах;
- г) особи зайняті веденням домашнього господарства, доглядом за дітьми...

25. У якому варіанті відповідей не правильно подано визначення міжгалузевих комплексів?

- а) сконцентровані виробництва взаємопов’язаних суміжних галузей;
- б) господарська система, яка історично сформувалася у певних територіальних (національних) межах;
- в) сукупність видів діяльності здійснюваних на певній території і об’єднаних у певну групу (підсистему) виробничими, комерційними та іншими зв’язками;
- г) правильна відповідь у варіанті а.

26. Назвіть не вірний показник оцінки доходів і рівня життя населення:

- а) номінальна та реальна заробітна плата;
- б) грошові доходи та витрати;
- в) споживчі (ринкові) ціни;
- г) сукупний дохід сім'ї, нагромадження.

27. До соціального комплексу не належить:

- а) сфера з надання послуг;
- б) виробництво товарів народного споживання;
- в) сфера капітального будівництва;
- г) доходи і рівень життя населення, споживчий ринок.

28. Розміщення підприємств кольорової металургії зумовлене такими основними чинниками:

- а) сировинним і трудовим;
- б) сировинним і науковим;
- в) сировинним і споживчим;
- г) сировинним і енергетичним.

29. Міжгалузеві комплекси мають певні „перекриття”. Отже сільськогосподарське машинобудування є одночасно складовою частиною машинобудівного та ... комплексу.

- а) продовольчого комплексу;
- б) агропромислового комплексу;
- в) аграрного сектору;
- г) рослинницького комплексу.

30. Міжгалузеві комплекси мають певні „перекриття”. Отже курортне господарство у приморських районах одночасно розглядають у складі морегосподарського та ... комплексу.

- а) будівельного комплексу;
- б) рекреаційного комплексу;
- в) агропромислового комплексу;
- г) сільськогосподарського комплексу.

31. Продовольчий, як міжгалузевий комплекс є частиною ... комплексу.

- а) рекреаційного комплексу;
- б) сільськогосподарського комплексу;
- в) будівельного комплексу;
- г) агропромислового комплексу.

32. До складу паливної промисловості не входить:

- а) переробна промисловість;
- б) нафтова і газова промисловість;
- в) вугільна промисловість;
- г) торф'яна і сланцева промисловість.

33. До альтернативних джерел енергії не відносять:

- а) гідроенергію;
- б) вітрову енергію;
- в) сонячну енергію;
- г) біоенергію.

34. Єдиним відновлюваним джерелом енергії є:

- а) електроенергетика;
- б) гідроенергетика;
- в) атомна енергетика;
- г) теплоенергетика.

35. Найбільша частка у перевезеннях вантажів належить ... транспорту:

- а) автомобільному;
- б) залізничному;
- в) трубопровідному
- г) судноплавному.

36. Земельні ресурси України представлені найбільш родючими ґрунтами переважно:

- а) в Поліссі та Карпатському економічному районі;
- б) в Лісостепу та Степовій частині країни;
- в) у Центральному економічному районі;
- г) у Південному економічному районі.

37. Найвища землезабезпеченість (в розрахунку на душу населення) в областях:

- а) Сумська, Полтавська, Харківська;
- б) Херсонська, Миколаївська, Кіровоградська;
- в) Донецька, Сумська, Дніпропетровська;
- г) Закарпатська, Дніпропетровська, Херсонська.

38. Найменш забезпечені ріллею (в розрахунку на душу населення) області:

- а) Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька, Тернопільська ;
- б) Чернігівська, Сумська, Полтавська, Харківська;
- в) Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька;
- г) Волинська, Донецька, Сумська, Дніпропетровська .

39. Розміщення харчової промисловості залежить від фактора:

- а) сировинного і енергетичного;
- б) сировинного і транспортного;
- в) сировинного і споживчого;
- г) сировинного і трудового;
- д) сировинного і наукового.

40. До соціально-побутової інфраструктури НЕ входять об'єкти:

- а) освіти, культури, охорони здоров'я;
- б) побутового обслуговування;
- в) торгівлі, громадського харчування;
- г) житлово-комунального господарства.

41. Мета управління соціальною інфраструктурою полягає у:

- а) підвищенні прибутковості підприємств;
- б) покращенні інвестиційного клімату регіону;
- в) створенні умов для всебічного задоволення матеріальних, культурних та духовних потреб населення;
- г) створенні сприятливих умов для розвитку конкуренції.

42. Підгалузями житлового господарства є:

- а) підприємства водопроводу, каналізації;
- б) житлове будівництво й експлуатація житлового фонду;
- в) електро-, газо- та теплопостачання;
- г) санітарної очистки та озеленення території.

43. До невиробничих послуг належать:

- а) послуги з хімічної чистці та фарбуванню;
- б) послуги прокатних пунктів, ритуальних установ, довідкових бюро;
- в) послуги з ремонту побутової техніки і приладів;
- г) послуги по індивідуальному пошиттю одягу та взуття.

44. Забезпеченість населення регіону стаціонарною медичною допомогою оцінюється:

- а) сумарною кількістю лікарень, військових госпіталів та фельдшерсько-акушерських пунктів;
- б) кількістю медичних працівників в регіоні;
- в) кількістю ліжок, що мають усі лікувальні заклади регіону;
- г) санаторіїв, водолікарень, курортних закладів.

45. До складу виробничої сфери НЕ входить:

- а) будівництво;
- б) промисловість;
- в) торгівля та громадське харчування;
- г) школи, лікарні, кінотеатри;
- д) переробна промисловість.

46. Що не входить до складу агропромислового комплексу:

- а) рибне господарство;
- б) харчова промисловість, яка переробляє сільськогосподарську сировину;
- в) виробництво сільськогосподарської продукції рослинного і тваринного походження;
- г) виробництво засобів виробництва для агропромислового комплексу.

47. До реструктуризації виробництва за цільовою спрямованістю відносять:

- а) злиття, приєднання, розділення, виділення, перетворення, приватизацію, реприватизацію;
- б) реструктуризацію управління, виробництва та фінансову;
- в) підвищення ефективності виробництва, фінансове оздоровлення, підвищення конкурентоспроможності;
- г) укрупнення підприємств, розукрупнення підприємств.

48. Синергетичний ефект при укрупненні підприємств полягає в:

- а) покращенні екологічних показників роботи підприємства;
- б) тому що сукупний результат після об'єднання більший, ніж сума результатів, отримуваних окремими компаніями;
- в) збільшенні економії природних ресурсів на підприємствах;
- г) різкому зростанню продуктивності праці на об'єднаних підприємствах.

49. Перетворення як вид реструктуризації передбачає:

- а) зміну організаційно-правової форми організації бізнесу;
- б) зміну кваліфікації робітників;
- в) зміну всіх майнових прав і зобов'язань перетворюваного підприємства;
- г) тільки зміну форми власності.

50. Який найпріоритетніший чинник економічної регіоналізації в умовах ринку?

- а) наявність центру управління і регулювання;
- б) гістота виробничих і соціальних зв'язків на даній території;
- в) економічна самодостатність підприємств регіону;
- г) усі відповіді правильні.

51. Обґрунтуйте локальну систему мікроекономічного районування:

- а) економіка міста, селища міського типу, підприємства;
- б) економіка населеного пункту, галузі, адміністративного району;
- в) економіка індивідуальна, підприємства, корпорації;
- г) усі відповіді правильні.

52. Обґрунтуйте територіальну організацію мікроекономічного районування:

- а) економіка населеного пункту, галузі, адміністративного району;
- б) економіка індивідуальна, підприємства, корпорації;
- в) економіка міста, селища міського типу, підприємства;
- г) усі відповіді правильні.

53. Обґрунтуйте сутність мезоекономічного району:

- а) поєднання населених пунктів, що тяжіють до центру;
- б) поєднання природних зон окремої території;
- в) поєднання суміжних територіально-адміністративних мікроекономічних районів;
- г) усі відповіді правильні.

54. Обґрунтуйте сутність мегаекономічного району:

- а) поєднання територіально-адміністративних областей країни, країн;
- б) поєднання країн континенту;
- в) поєднання територіально-адміністративних районів областей країни;
- г) усі відповіді правильні.

55. Які напрями мікроекономічного районування?

- а) локальний, територіальний, моноадміністративний;
- б) моноадміністративний, поліадміністративний;
- в) локальний, територіальний;
- г) усі відповіді правильні.

56. Обґрунтуйте економічні аргументи мікрорайону:

- а) затрати виробництва, транспортування, споживання;
- б) затрати капіталовкладень, зміни регіональної структури господарств;
- в) затрати виробництва, охорону довкілля, рекультивацію земель;
- г) усі відповіді правильні.

57. Що не входить до основних форм міжнародного співробітництва:

- а) спеціалізація і кооперування виробництва;
- б) науково-технічне співробітництво;
- в) міжнародна торгівля послугами;
- г) формування територіальної структури економіки регіону;
- д) бартерний обмін товарами;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

58. До основних форм міжнародного співробітництва не входить:

- а) міжнародна торгівля послугами;
- б) створення спільних підприємств;
- в) територіальне розселення населення;
- г) культурні зв'язки між країнами світу;
- д) міжнародний туризм;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

59. Що, на Вашу думку, не входить до основних форм міжнародного співробітництва:

- а) міжнародна торгівля послугами;
- б) бартерний обмін товарами;
- в) спеціалізація і кооперування виробництва;
- г) територіальне розміщення господарства;
- д) обмін робочою силою;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

60. Конкурентні переваги будь-якої країни перед іншими країнами світу обумовлені:

- а) вигідним економіко-географічним положенням;
- б) кваліфікованими кадрами;
- в) розвинутою науково-дослідною базою;
- г) достатнім природно-ресурсним потенціалом;
- д) специфічними агрокліматичними умовами;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

61. До об'єктивних можливостей інтеграції України у світове господарство відносять:

- а) значний економічний, трудовий і природно-ресурсний потенціал;
- б) вигідне економіко-географічне і стратегічне положення;
- в) природні, історичні, техніко-економічні, соціально-економічні, організаційно-економічні основи;
- г) всі варіанти відповідей правильні.

62. До типів вільних економічних зон за організаційно-функціональною ознакою не входять:

- а) промислово-виробничі;
- б) технічні;
- в) офшорні зони;
- г) торговельно-складські;
- д) сервісні.

63. До промислово-виробничих зон (класифікація СЕЗ за організаційно-функціональною ознакою) не відносять:

- а) зони „дьюті-фрі”;
- б) промислові зони;
- в) імпортно-виробничі зони;
- г) експортно-виробничі зони;
- д) зони „макіладорс”.

64. Транскордонне співробітництво визначається як:

- а) спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами;
- б) сукупність організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіонів, раціональне використання їх ресурсного потенціалу з метою підвищення життєвого рівня населення та охорони навколишнього природного середовища, вдосконалення територіальної організації суспільства;
- в) організаційно-правова, економічна, соціальна, культурно-освітня, екологічна та управлінська діяльність держави, спрямована на забезпечення комплексно-пропорційного розвитку окремих територій країни на основі раціонального використання та збереження їх особливостей та інтегрального потенціалу;
- г) всі варіанти відповідей правильні.

65. До основних завдань транскордонного співробітництва не належить:

- а) сприяння мобілізації місцевих ресурсів та їх ефективному використанню з метою підвищення життєвого рівня населення прикордонних територій;
- б) забезпечення прискорення процесів вирівнювання життєвого рівня населення прикордонних територій та досягнення вільного руху товарів, людей і капіталів через кордон до повної інтегрованості простору;
- в) розвиток науково-технічного потенціалу регіону відповідно до обраних пріоритетів;
- г) забезпечення вирішення спільних проблем у транскордонному регіоні, у тому числі для вирішення питань національної безпеки.

66. Спеціальні (вільні) економічні зони – це:

- а) частина території держави, на якій встановлено спеціальний правовий режим економічної діяльності та порядок застосування законодавства країни, орієнтованого на посилення зовнішньоекономічних зв'язків, насамперед за рахунок залучення іноземного капіталу;
- б) поєднання на певній території промислових підприємств, взаємопов'язаних економічно (спільним використанням місцевих природних ресурсів, єдністю виробничої і соціальної інфраструктури), а на вищих ступенях розвитку – і технологічно (кооперуванням і комбінуванням виробництва);
- в) це поєднання економічно взаємопов'язаних галузей на основі міжвідомчих зв'язків.

67. До соціальних завдань створення СЕЗ не належить:

- а) прискорення розвитку відсталих регіонів за рахунок концентрації в межах зон обмежених національних ресурсів;
- б) збільшення валютних надходжень у бюджет країни й регіонів;
- в) формування висококваліфікованої робочої сили за рахунок навчання й впровадження в практику світового досвіду в сфері організації, управління, фінансів; виховання культури менеджменту, орієнтованої на світові вимоги до технології управління;
- г) підвищення зайнятості населення, створення нових робочих місць, боротьба з безробіттям;
- д) задоволення населення у високоякісних товарах народного споживання, насичення внутрішнього ринку;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

68. До соціальних завдань створення СЕЗ не належить:

- а) підвищення зайнятості населення, створення нових робочих місць, боротьба з безробіттям;
- б) прискорення розвитку відсталих регіонів за рахунок концентрації в межах зон обмежених національних ресурсів;
- в) залучення передових іноземних і вітчизняних технологій;
- г) формування висококваліфікованої робочої сили за рахунок навчання й впровадження в практику світового досвіду в сфері організації, управління, фінансів; виховання культури менеджменту, орієнтованої на світові вимоги до технології управління;
- д) задоволення населення у високоякісних товарах народного споживання, насичення внутрішнього ринку;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

69. До науково-технічних завдань створення СЕЗ не належить:

- а) залучення передових іноземних і вітчизняних технологій;
- б) підвищення зайнятості населення, створення нових робочих місць, боротьба з безробіттям;
- в) підвищення ефективності використання потужностей і інфраструктури конверсійних комплексів;
- г) залучення іноземних учених і фахівців;
- д) прискорення інноваційних процесів;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

70. До економічних завдань створення СЕЗ не належить:

- а) ліквідація монополії зовнішньої торгівлі через надання доступу до різних форм зовнішньоекономічної діяльності всім організаціям і підприємствам вільних економічних зон;
- б) використання переваг суспільно-географічного положення, а також міжнародного економічного поділу праці та міжнародного обігу капіталу для розширення експорту готових виробів, раціонального імпорту й створення імпортозаміщуючих виробництв;
- в) залучення іноземного й національного капіталу завдяки соціальним пільговим економічним механізмам, стабільній законодавчій базі й спрощенню організаційних процедур;
- г) задоволення населення у високоякісних товарах народного споживання, насичення внутрішнього ринку;
- д) збільшення валютних надходжень у бюджет країни й регіонів;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

71. До економічних завдань створення СЕЗ належить:

- а) залучення іноземного й національного капіталу завдяки соціальним пільговим економічним механізмам, стабільній законодавчій базі й спрощенню організаційних процедур;
- б) прискорення інноваційних процесів;
- в) задоволення населення у високоякісних товарах народного споживання, насичення внутрішнього ринку;
- г) залучення передових іноземних і вітчизняних технологій;
- д) прискорення розвитку відсталих регіонів за рахунок концентрації в межах зон обмежених національних ресурсів;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

72. До основних чинників створення СЕЗ не входить:

- а) близькість до державного кордону України;
- б) розміщення поблизу (або наявність) розвиненої мережі комунікацій – великих транспортних вузлів, морських портів, автомобільних і залізниць міждержавного сполучення, міжнародних аеропортів, транспортних коридорів;
- в) депресивний характер господарства;
- г) вигідне суспільно-географічне положення;
- д) забезпеченість об'єктами виробничої й соціальної інфраструктури;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

73. Території пріоритетного розвитку (ТПР) створюються для:

- а) вирішення проблем зайнятості;
- б) зміни нераціональної галузевої структури;
- в) подолання депресивного характеру господарства;
- г) збереження і відтворення науково-технічного потенціалу;
- д) подолання наслідків техногенних і природних катастроф;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

74. Вкажіть правильне твердження стосовно мети створення СЕЗ.

- а) вільна економічна зона створюється з конкретно визначеною метою й відносно на невеликій, штучно обмеженій території, з вигідним географічним положення;
- б) вільна економічна зона створюється з метою подолання депресивного характеру господарства;
- в) вільна економічна зона створюється на теренах у межах адміністративних районів, міст або областей у зв'язку з негативними обставинами, що склалися в цих регіонах під впливом конкретних соціально-економічних факторів;
- г) вільна економічна зона створюється з метою зміни нераціональної галузевої структури;
- д) всі варіанти відповідей правильні.

75. Вкажіть правильне твердження стосовно мети створення ТПР.

- а) ТПР створюється з метою залучення та впровадження нових технологій, ринкових методів господарювання;
- б) ТПР створюється на теренах у межах адміністративних районів, міст або областей у зв'язку з негативними обставинами, що склалися в цих регіонах під впливом конкретних соціально-економічних факторів;
- в) ТПР створюється з конкретно визначеною метою й відносно на невеликій, штучно обмеженій території, з вигідним географічним положення;
- г) ТПР створюється з метою поліпшення використання природних і трудових ресурсів, прискорення соціально-економічного розвитку країни;
- д) всі варіанти відповідей правильні.

76. До сервісних зон (класифікація СЕЗ за організаційно-функціональною ознакою) відносять:

- а) експортно-виробничі зони;
- б) зони вільної торгівлі;
- в) технопарки
- г) промислові зони;
- д) офшорні зони.

77. Розкрийте сутність поняття „природокористування”:

- а) відносини людини і природи для використання речовини для задоволення потреб;
- б) система відносин людини і природи для оздоровлення людини;
- в) відносини людини природи для розширення виробництва;
- г) всі варіанти відповідей правильні.

78. Які сучасні напрями дослідження економіки природокористування?

- а) аналіз особливостей сучасних взаємозв'язків людини і природи;
- б) пошук оптимальних економічних механізмів природокористування;
- в) проблеми відтворення об'єктів природи;
- г) певними є відповіді у варіантах а і б;
- д) певнішою є відповідь у варіанті б, ніж у варіанті а.

79. Який підхід до економічного оцінювання природних ресурсів оптимальний в умовах ринку?

- а) через оцінювання виробничих відносин в суспільстві;
- б) рентний підхід;
- в) розгляд природних ресурсів як дармові блага;
- г) усі варіанти відповідей правильні.

80. Який підхід до використання природних ресурсів має застосувати людина у процесі виробництва?

- а) відновлення площ з вичерпаними мінерально-сировинними ресурсами;
- б) створення безвідходних і енергозберігальних технологій;
- в) відновлення природної біосфери;
- г) певними є відповіді у всіх варіантах;
- д) певнішою є відповідь у варіанті б, ніж у варіанті а.

81. Які заходи потрібно вжити для розв'язання проблеми регіонального природокористування?

- а) збільшення інвестицій у розвиток інфраструктури природокористування;
- б) обґрунтувати норми споживання природної речовини;
- в) зменшити обсяги використання природної речовини;
- г) усі варіанти відповідей правильні.

82. Безвідходна технологія, це:

- а) продукція і вироби, що вже споживалися, або супутні їм вироби, що втратили свої споживчі якості;
- б) спосіб виробництва продукції, за якого частина сировини і матеріалів переходить у відходи, однак шкідливий вплив на навколишнє середовище не перевищує допустимих санітарних норм;
- в) практичне застосування знань, методів і коштів з метою забезпечення в межах людських потреб якнайраціональніше використання природних ресурсів і енергії та захист навколишнього середовища;
- г) залишки сировини, матеріалі, напівфабрикатів, що утворюються під час виробництва і частково або повністю втратили свої початкові споживчі властивості.

83. Маловідходна технологія, це:

- а) спосіб виробництва продукції, за якого частина сировини і матеріалів переходить у відходи, однак шкідливий вплив на навколишнє середовище не перевищує допустимих санітарних норм;
- б) практичне застосування знань, методів і коштів з метою забезпечення в межах людських потреб якнайраціональніше використання природних ресурсів і енергії та захист навколишнього середовища;
- в) продукція і вироби, що вже споживалися, або супутні їм вироби, що втратили свої споживчі якості;
- г) залишки сировини, матеріалі, напівфабрикатів, що утворюються під час виробництва і частково або повністю втратили свої початкові споживчі властивості.

84. До основних напрямів ресурсозбереження не зараховують:

- а) застосування безвідходних та маловідходних технологій з одночасною комплексною переробкою сировини;
- б) комплексну переробку газо-димових викидів у атмосферу та стічних вод з повторним використанням продуктів газо- і водоочищення;
- в) рекуперацію та утилізацію відходів виробництва;
- г) формування ринку інновацій у регіоні;
- д) раціональне використання енергоресурсів та енергозбереження застосування замкнених водооборотних циклів;
- е) усі варіанти відповідей правильні.

85. До основних принципів Концепції раціонального природокористування не входить:

- а) пріоритетність ідеї сталого розвитку в контексті поєднання економічної і екологічної безпеки країни та її регіонів;
- б) послідовність та цілеспрямованість у процесі розробки зваженої стратегії розвитку системи екологічного менеджменту;
- в) системність і комплексність у здійсненні стратегії розвитку системи екологічного менеджменту;
- г) наступність у розвитку екологічного менеджменту духовних екологічних цінностей, системи екологічного виховання й освіти, культурної спадщини;
- д) поетапність формування територіально-виробничих комплексів;
- е) усі варіанти відповідей правильні.

86. Принцип збалансованості використання природних ресурсів полягає у:

- а) інтенсифікації використання природних ресурсів;
- б) врівноваженні використання з можливостями відтворення природних ресурсів;
- в) повному задоволенні потреб людства природними ресурсами;
- г) диференційованому підході до їх використання, охорони і відтворення.

87. Правові методи управління природокористуванням визначаються:

- а) переважно програмуванням та плануванням;
- б) природоохоронним законодавством;
- в) діями Кабінету Міністрів, Міністерства екобезпеки та місцевими державними адміністраціями;
- г) функціонуванням громадських організацій.

88. Головними завданнями управління природокористуванням у регіоні не є:

- а) збереження та зміцнення природно-ресурсного потенціалу території;
- б) забезпечення раціонального і комплексного використання природних ресурсів;
- в) підвищення кількісних показників використання природних ресурсів;
- г) відтворення рослинного і тваринного світу.

89. Екологічна безпека – це:

- а) стан, за якого навколишнє природне середовище захищене від впливу техносфери та суспільства;
- б) стан, за якого рівень техногенного ризику в регіоні є мінімальним;
- в) стан захищеності кожної окремої особи й суспільства взагалі та навколишнього середовища від небезпеки, зумовленої різними видами внутрішніх і зовнішніх загроз та впливів, у першу чергу техногенного та антропогенного походження;
- г) складова національної безпеки, що забезпечує захист населення та екосфери від викидів промисловості, впливу транспорту та екстенсивного сільського господарства.

90. До екологічних проблем не відносяться:

- а) транскордонне забруднення;
- б) кислотні дощі, руйнування озонового шару;
- в) диспропорції в соціально-економічному розвитку регіону;
- г) накопичення відходів, особливо токсичних та радіаційних;
- д) потепління клімату.

91. Безперервне спостереження за станом параметрів атмосферного повітря, водних, земельних, біологічних ресурсів та відходів виробництва, це:

- а) екологічний аудит;
- б) екологічний моніторинг;
- в) екологічний менеджмент;
- г) екологічна перевірка;
- д) екологічний аналіз.

92. Система екологічного моніторингу повинна формувати інформаційну базу за такими групами показників:

- а) використання та охорони лісу, тваринних ресурсів та заповідних територій;
- б) водні ресурси та атмосферне повітря;
- в) поводження з відходами I-III класів небезпеки;
- г) концентровані стоки хімічних підприємств;
- д) територія і розселення;
- е) певнішою є відповідь у варіанті б, ніж у варіанті а;
- є) певними є відповіді у всіх варіантах.

93. До об'єктів екологічного моніторингу входять:

- а) виробничі об'єкти і концентрація відходів, викидів, стоків у процесі технологічної переробки сировини, води і матеріалів;
- б) атмосферне повітря, водні, земельні і біологічні ресурси;
- в) населені пункти і прилеглі до них території;
- г) територія та об'єкти, що підлягають особливій охороні;
- д) певнішою є відповідь у варіанті г, ніж у варіанті а;
- е) певними є відповіді у всіх варіантах.

94. До категорій територій та об'єктів природно-заповідного фонду не належать:

- а) парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного і місцевого значення;
- б) природні заповідні, національні парки, регіональні ландшафтні парки та заповідні урочища;
- в) зоологічні парки місцевого значення;
- г) заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади та дендропарки загальнодержавного і місцевого значення;
- д) певнішою є відповідь у варіантах а і б;
- е) певними є відповіді у всіх варіантах.

95. Предметом екологічного моніторингу населених пунктів є:

- а) рівень екологічної освіти, культури мешканців населених пунктів;
- б) стан водовідведення, вивезення сміття, санітарний стан вулиць, дворів, парків, зелених насаджень, ставків, озер та інших водоймищ всередині населених пунктів та за їх межами;
- в) естетичний стан житлових будівель, дворів, громадських закладів, підприємств, організацій, вулиць та ін.;
- г) стан сміттєзвалищ, резервуарів із стоками підприємств, каналізації тощо;
- д) певнішою є відповідь у варіантах а і в;
- е) певними є відповіді у всіх варіантах.

96. До групи найвищого рівня екологічної небезпеки відносяться:

- а) Луганська, Херсонська, Черкаська, Харківська, Львівська області;
- б) Запорізька, Київська, Івано-Франківська області та АР Крим;
- в) Донецька і Дніпропетровська області;
- г) Полтавська, Сумська, Миколаївська, Кіровоградська, Закарпатська, Житомирська Волинська та Вінницька області.

97. До групи областей зі значним рівнем екологічної небезпеки відносяться:

- а) Донецька і Дніпропетровська області;
- б) Запорізька, Київська, Івано-Франківська області та АР Крим;
- в) Полтавська, Сумська, Миколаївська, Кіровоградська, Закарпатська, Житомирська Волинська та Вінницька області;
- г) Луганська, Херсонська, Черкаська, Харківська, Львівська області.

98. До групи областей зі значним рівнем екологічної безпеки відносяться:

- а) Запорізька, Київська, Івано-Франківська області та АР Крим;
- б) Донецька і Дніпропетровська області;
- в) Луганська, Херсонська, Черкаська, Харківська, Львівська області;
- г) Полтавська, Сумська, Миколаївська, Кіровоградська, Закарпатська, Житомирська Волинська та Вінницька області.

99. До групи областей середнього рівня екологічної безпеки відносяться:

- а) Донецька і Дніпропетровська області;
- б) Чернігівська, Чернівецька, Хмельницька, Тернопільська, Рівненська, Одеська області;
- в) Запорізька, Київська, Івано-Франківська області та АР Крим;
- г) Луганська, Херсонська, Черкаська, Харківська, Львівська області.

100. До групи областей з помірним рівнем екологічної небезпеки відносяться:

- а) Полтавська, Сумська, Миколаївська, Кіровоградська, Закарпатська, Житомирська Волинська та Вінницька області;
- б) Запорізька, Київська, Івано-Франківська області та АР Крим;
- в) Донецька і Дніпропетровська області;
- г) Чернігівська, Чернівецька, Хмельницька, Тернопільська, Рівненська, Одеська області.

101. До об'єктів екологічного моніторингу входять:

- а) атмосферне повітря, водні, земельні і біологічні ресурси;
- б) територія та об'єкти, що підлягають особливій охороні;
- в) населені пункти, підприємства і їх території;
- г) усі відповіді правильні.

102. Що є предметом екологічного моніторингу населених пунктів?

- а) екологічна освіта мешканців, естетичний стан будівель, дворів, підприємств;
- б) стан водовідведення, вивезення сміття, стан вулиць, водоймищ;
- в) стан сміттєзвалищ, стоків з підприємств, каналізації;
- г) усі відповіді правильні.

103. Розкрийте сутність поняття „природокористування”:

- а) система відносин людини і природи для оздоровлення людини;
- б) відносини людини і природи для використання речовини для задоволення потреб;
- в) відносини людини природи для розширення виробництва;
- г) усі відповіді правильні.

104. Які сучасні напрями дослідження економіки природокористування?

- а) пошук оптимальних економічних механізмів природокористування;
- б) аналіз особливостей сучасних взаємозв'язків людини і природи;
- в) проблеми відтворення об'єктів природи;
- г) відповіді у варіантах а і б.

105. Який підхід до економічного оцінювання природних ресурсів оптимальний в умовах ринку?

- а) рентний підхід;
- б) розгляд природних ресурсів як дармові блага;
- в) через оцінювання виробничих відносин в суспільстві;
- г) усі відповіді правильні.

106. Який підхід до використання природних ресурсів має застосувати людина у процесі виробництва?

- а) відновлення природної біосфери;
- б) створення безвідходних і енергозберігаючих технологій;
- в) відновлення площ з вичерпаними мінерально-сировинними ресурсами;
- г) усі варіанти відповідей правильні.

107. Які заходи треба вжити для розв'язання проблеми регіонального природокористування?

- а) зменшити обсяги використання природної речовини;
- б) збільшення інвестицій у розвиток інфраструктури природокористування;
- в) обґрунтувати норми споживання природної речовини;
- г) усі варіанти відповідей правильні.

108. Що є в основі економічного механізму природокористування?

- а) система управління і фінансування;
- б) правові акти;
- в) відповіді у варіантах а і б;
- г) відповіді правильні, але неповні.

109. До функцій регіонального рівня управління екологічною безпекою навколишнього середовища не належать:

- а) регулювання і організація використання ресурсного потенціалу державного значення;
- б) проведення державної екологічної експертизи об'єктів, розміщених на території регіону;
- в) регулювання і організація контролю за використанням природних ресурсів місцевого значення;
- г) здійснення державного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства на місцях.

110. До функцій регіонального рівня управління екологічною безпекою навколишнього середовища не належать:

- а) проведення державної екологічної експертизи об'єктів, розміщених на території регіону;
- б) прийняття державних рішень з урахуванням екологічних вимог;
- в) регулювання і організація контролю за використанням природних ресурсів місцевого значення;
- г) здійснення державного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства на місцях.

111. До міжнародних природних ресурсів, що є спільними і не належать якійсь конкретній країні, передусім є:

- а) рекреаційні ресурси;
- б) водні ресурси;
- в) атмосферні ресурси;
- г) ресурси Світового океану;
- д) певнішою є відповідь у варіанті б ніж у г;
- е) усі відповіді є правильні.

112. До міжнародних спеціалізованих урядових організацій не відноситься:

- а) МАГАТЕ – Міжнародна організація з радіологічного захисту;
- б) ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки, культури;
- в) ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров'я;
- г) Greenpeace – Зелений Світ;
- д) певнішою є відповідь у варіанті а ніж у в.

113. Назвіть правильні джерела фінансування природоохоронних заходів.

- а) кошти підприємств і міжнародних грантів;
- б) бюджети держави і регіонів;
- в) відповіді у варіантах а і б;
- г) відповіді правильні, але неповні.

114. Який результат природоохоронних заходів характеризує система показників: поліпшення здоров'я, умов праці, тривалості життя, екологічної рівноваги?

- а) економічний;
- б) соціальний;
- в) екологічний;
- г) усі результати.

115. Який результат природоохоронних заходів характеризує система показників: зменшення негативного впливу на довкілля, обсягів забруднень, збільшення придатних до використання природних ресурсів?

- а) екологічний;
- б) економічний;
- в) соціальний;
- г) усі результати.

116. Який результат природоохоронних заходів характеризує система показників: зменшення втрат природних ресурсів, праці, приріст вартості природних ресурсів, збільшення утилізованих відходів?

- а) економічний;
- б) соціальний;
- в) екологічний;
- г) усі результати.

117. Систему засобів, спрямованих на виробництво і реалізацію кінцевих продуктів із мінімальною витратою сировини і матеріалів та енергії на усіх стадіях технологічного процесу називають:

- а) ресурсозбереженням;
- б) природокористуванням;
- в) енергозбереженням;
- г) усі відповіді правильні.

118. Найефективнішим шляхом вирішення проблеми ресурсозбереження є використання:

- а) безвідходних технологій;
- б) енергозберігаючих технологій;
- в) маловідходних технологій;
- г) певнішою є відповідь у варіантах а і б;
- д) усі відповіді правильні.

119. Дайте визначення поняття „безвідходна технологія”. Отже, безвідходна технологія це:

- а) спосіб виробництва продукції, за якого частина сировини і матеріалів переходить у відходи, однак шкідливий вплив на навколишнє середовище не перевищує допустимих санітарних норм;
- б) практичне застосування найновіших досягнень науки і техніки, методів і відповідних коштів з метою забезпечення в межах людських потреб якнайраціональнішого використання природних ресурсів і енергії та захисту навколишнього середовища;
- в) зниження собівартості одиниці продукції, матеріаломісткості, енергомісткості, водомісткості одиниці продукції, збільшення валового прибутку в ціні одиниці продукції;
- г) усі відповіді правильні.

120. Дайте визначення поняття „маловідходна технологія”. Отже, маловідходна технологія це:

- а) зниження собівартості одиниці продукції, матеріаломісткості, енергомісткості, водомісткості одиниці продукції, збільшення валового прибутку в ціні одиниці продукції;
- б) спосіб виробництва продукції, за якого частина сировини і матеріалів переходить у відходи, однак шкідливий вплив на навколишнє середовище не перевищує допустимих санітарних норм;
- в) практичне застосування найновіших досягнень науки і техніки, методів і відповідних коштів з метою забезпечення в межах людських потреб якнайраціональнішого використання природних ресурсів і енергії та захисту навколишнього середовища;
- г) усі відповіді правильні.

121. Дайте визначення поняття „екологічний ефект”. Отже, екологічний ефект це:

- а) реальний позитивний результат, отриманий внаслідок ліквідації чи зниження рівня негативних характеристик природних об'єктів і подальше їх функціонування без шкоди здоров'ю людини і природі;
- б) зменшення витрат сировини, матеріалів, енергії, відходів виробництва, праці, збільшення обсягів виробництва продукції;
- в) зниження собівартості одиниці продукції, матеріаломісткості, енергомісткості, водомісткості одиниці продукції, збільшення валового прибутку в ціні одиниці продукції;
- г) усі відповіді правильні.

122. Поліпшення фізичного розвитку населення, скорочення захворюваності, збільшення тривалості життя і поліпшення умов праці і відпочинку належать до ..... показників.

- а) соціальних;
- б) екологічний;
- в) економічний;
- г) усі відповіді правильні.

123. Які з названих напрямів економічної політики і міжнародної співпраці є пріоритетними сьогодні?

- а) консолідація джерел фінансування і вдосконалення механізму їх використання;
- б) збереження унікальних природних пам'яток і ресурсів;
- в) комплексне використання природних ресурсів і безпечні умови проживання населення;
- г) усі відповіді правильні.

124. До організаційних методів екополітики належать:

- а) плата за забруднення навколишнього природного середовища;
- б) екологічні нормативи;
- в) екологічна експертиза;
- г) екологічні штрафи.

125. До стихійних лих не відносяться:

- а) землетруси і обвали;
- б) гідродинамічні аварії;
- в) град і підтоплення;
- г) усі відповіді правильні.

126. Найбільш забруднені внаслідок впливу техносфери та стихійних лих є території областей:

- а) Київська, Донецька, Луганська;
- б) Закарпатська, Запорізька, Черкаська;
- в) Київська, Сумська, Луганська;
- г) Донецька, Закарпатська, Хмельницька.

127. В основу екологічної політики економічно розвинених країн покладено такі принципи:

- а) профілактики, адекватності, кооперації;
- б) превентивності, адекватності, толерантності;
- в) профілактики, відповідальності, кооперації;
- г) усі варіанти відповідей правильні.

8. Перелік питань для підготовки до іспиту

1. Предмет і об'єкт регіональної економіки.
2. Економічні методи регіонального аналізу
3. Завдання регіональної економіки.
4. Регіональна економіка в системі економічних і природничих наук.
5. Історія виникнення науки та сучасні наукові дослідження.
6. Економічні закони і закономірності розміщення виробництва, їх об'єктивний характер.
7. Основні закономірності розміщення продуктивних сил.
8. Найважливіші принципи розміщення продуктивних сил.
9. Визначальна роль економічних і соціальних факторів у розміщенні виробництва.
10. Територіальний поділ праці.
11. Регіоналізація економіки.
12. Теорії та концепції територіальної економіки.
13. Територіальна структура господарства як основа економічного районування.
14. Засади економічного районування.
15. Мережа економічних районів України.
16. Природно-ресурсний, виробничий і трудовий потенціали Донецького економічного району.
17. Природно-ресурсний, виробничий і трудовий потенціали Придніпровського економічного району.

18. Природно-ресурсний, виробничий і трудовий потенціали Східного економічного району.
19. Природно-ресурсний, виробничий і трудовий потенціали Центрального економічного району.
20. Природно-ресурсний, виробничий і трудовий потенціали Поліського економічного району.
21. Природно-ресурсний, виробничий і трудовий потенціали Подільського економічного району.
22. Природно-ресурсний, виробничий і трудовий потенціали Карпатського економічн. району.
23. Природно-ресурсний, виробничий і трудовий потенціали Причорноморського економічного району.
24. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики.
25. Об'єкти та суб'єкти регіональної політики
26. Механізм реалізації регіональної економічної політики.
27. Економіка України як єдиний народногосподарський комплекс.
28. Структура економіки, її сутність та поняття.
29. Реструктуризація регіональної економіки в умовах ринку.
30. Науково-технічний потенціал України.
31. Природно-ресурсний потенціал та його структура.
32. Кількісна і якісна економічна оцінка природних умов та ресурсів.
33. Ресурсозбереження і його значення для розвитку народного господарства країни.
34. Характеристика природно-ресурсного потенціалу економічних районів.
35. Сутність населення та його роль у розвитку господарського комплексу країни.
36. Чисельність і розміщення населення.
37. Трудові ресурси. Процеси зайнятості та безробіття.
38. Міграційні процеси та їх види.
39. Особливості формування та розселення населення.
40. Державна політика зайнятості працездатного населення.
41. Сутність міжгалузевих комплексів їх структура та значення.
42. Характеристика міжгалузевих комплексів.
43. Процеси інтеграції та підвищення ролі регіонів.
44. Сутність і значення міжнародного поділу праці у формуванні зовнішньоекономічних зв'язків.
45. Основні форми економічного співробітництва країн світу.
46. Вільні економічні зони в регіональній економіці.
47. Міжнародні економічні зв'язки України: інтеграційні процеси.
48. Фактори сталого розвитку продуктивних сил.
49. Наукові засади раціонального природокористування.
50. Еволюція економічних принципів природокористування.
51. Еколого-економічні засади раціонального природокористування.
52. Перспективні напрями раціонального природокористування.
53. Економічний моніторинг та система екологічної інформації.
54. Стан навколишнього природного середовища.
55. Правові аспекти охорони навколишнього природного середовища.
56. Організація служб охорони навколишнього природного середовища і система екологічної інформації.

57. Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища.
58. Економічний механізм управління природоохоронною діяльністю.
59. Міжнародні природні ресурси та співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища.
60. Економічний механізм охорони навколишнього природного середовища.
61. Екологічна оцінка господарської діяльності як інструмент екополітики.
62. Ресурсозбереження як чинник підвищення ефективності суспільного виробництва.
63. Державна програма охорони навколишнього природного середовища.
64. Стратегічні напрями розвитку галузей народного господарства та забезпечення охорони природно-ресурсного потенціалу.
65. Ефективність заходів з охорони навколишнього природного середовища.
66. Збалансоване використання і відновлення природних ресурсів.
67. Економічна ефективність упровадження природоохоронної діяльності.
68. Соціальна ефективність упровадження природоохоронної діяльності.
69. Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища.

9. Зразок екзаменаційного білета

Державний вищий навчальний заклад
"Ужгородський національний університет"
Економічний факультет

Спеціальність: всі спеціальності
Навчальний предмет: Регіональна економіка

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 15

1. Місце і роль Придніпровського економічного району в розвитку економіки країни.
2. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики.
3. Стан навколишнього природного середовища.

Затверджено на засіданні кафедри економіки, менеджменту та маркетингу
Протокол №__ від "__" _____ 201__ року

Зав. кафедри _____ проф. Мікловда В. П. Екзаменатор _____ Газуда Л. М.

10. Критерії оцінювання знань та підсумкового контролю.

Оцінка знань, умінь та практичних навичок студента з навчальної дисципліни "Регіональна економіка" здійснюється за 100-бальною системою.

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів:

- поточного контролю знань;
- підсумкового контролю знань (іспиту).

10.1. Поточний контроль знань студентів здійснюється за двома складовими:

- контроль систематичності відвідування та активності роботи студента на семінарських заняттях протягом семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань.

10.1.1. При контролі систематичності та активності роботи студента оцінці підлягають:

- відвідування семінарських занять (до 5 балів за 1 модуль);
- активність на семінарських заняттях (до 5 балів за 1 модуль);
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу (до 15 балів за 1 модуль).

Максимальна оцінка контролю систематичності та активності роботи студента становить 25 балів за 1 модуль.

10.1.2. Модульний контроль.

Протягом семестру студенти виконують два модульні завдання, кожне з яких оцінюється в діапазоні від 0 до 25 балів.

Модульне завдання виконується у вигляді виконання тестових завдань, які містять по 10 завдань.

Кожне завдання оцінюється у 2,5 бали.

Максимальна оцінка модульного контролю становить 50 балів.

10.2. Підсумкова оцінка з дисципліни

Підсумкова оцінка складається з суми балів за 2 модульних котролів, і максимально становить 100 балів.

В залежності від кількості набраних балів студент отримує оцінку відповідно до «Тимчасового положення про систему оцінювання навчальної діяльності, порядок проведення, відрахування та поновлення студентів, які навчаються за кредитно-модульною системою організації навчального процесу в УжНУ», згідно нижченаведеної шкали підсумкового контролю:

Мінімальний бал для отримання позитивної оцінки - 50, максимальний -100	Оцінка за розширеною національною шкалою	Еквівалент оцінки за п'ятибальною шкалою (для розрахунку стипендій)	Оцінка за шкалою ECTS
90 та вище	відмінно	5	A
80-89	дуже добре	4,5	B
65-79	добре	4	C
55-64	задовільно	3,5	B
50-54	достатньо	3	E
35-49	незадовільно	2	FX
1-34	неприйнятно	1	F

Студенти, які з навчальної дисципліни за семестр атестовані оцінкою "незадовільно" (35-49 балів), зобов'язані складати підсумковий модульний контроль. Підсумковий модульний контроль можуть також складати студенти, які бажають покращити семестрову оцінку.

До підсумкового модульного контролю з навчальної дисципліни не допускають студентів, які не виконали усіх видів обов'язкових робіт (лабораторних, практичних, індивідуальних: розрахунково-графічних та розрахункових робіт, рефератів тощо), передбачених робочою навчальною програмою та за результатами модульного контролю мають менше ніж 35 балів.

Підсумковий модульний контроль з навчальної дисципліни студент може не складати, якщо він склав усі модульні контролю та його влаштовує підсумкова (семестрова) оцінка. Якщо студент з метою покращення оцінки виявив бажання складати підсумковий модульний контроль, то йому для цього надається одна спроба. При цьому підсумкова (семестрова) оцінка для таких студентів на екзамені не може бути зменшена.

У разі порушення студентом дисципліни при проведенні підсумкового модульного контролю екзаменатор усуває його від складання іспиту (заліку), виставляючи нуль балів і державну семестрову оцінку "незадовільно" ("незараховано").

11.Список рекомендованої літератури до вивчення курсу ”Регіональна економіка”

Основна

1. Базилевич В. Д. Ринкова економіка : основні поняття і категорії : [навч. посіб.] / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К. : Знання, 2006. – 263 с.
2. Величко О. М. Основи екології та моніторинг довкілля : [навч. посіб.] / О. М. Величко, М. Гало, І. І. Дудич, Ю. О. Шпеник. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2001. – 285 с.
3. Герасимчук З. В. Теоретичні та прикладні засади прогнозування стійкого розвитку регіону : [монографія] / З. В. Герасимчук, І. С. Кондіус. – Луцьк : Надстир'я, 2010. – 412 с.
4. Герасимчук З. В. Конкурентоспроможність регіону : теорія, методологія, практика : [монографія] / З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 243 с.
5. Герасимчук З. В. Трансформація інституціонального механізму природокористування в умовах глобалізації : екологічні імперативи та системні суперечності : [монографія] / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович, В. А. Голян, А. О. Олексюк. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 228 с.
6. Голіков А. П. Регіональна економіка та природокористування : [навч. посіб.] / А. П. Голіков, О. Г. Дейнека, Л. О. Позднякова, П. О. Черномаз. – К. : Центр учлбогвої літератури, 2011. – 352 с.
7. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : [підручник] / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – К. : Знання, 2008. – 398 с.
8. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : [підручник] / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : "Кондор", 2009. – 465 с.
9. Долішній М. І. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [навч. посіб.] / М. І. Долішній, Ю. І. Стадницький, А. Г. Загородній, О. Е. Товкан. – Львів: Національний університет „Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр „ІНТЕЛЕКТ+” Інституту післядипломної освіти), „Інтелект-Захід”, 2003. – 256 с.
10. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – К.: Наукова думка, 2006. - 512 с.
11. Долішній М. І. Регіональна політика та механізми її реалізації / М. І. Долішній, С. М. Злупко, С. Й. Вовканич та ін. - К.: Наукова думка, 2003. - 504 с.
12. Екологічне управління : [підручник] / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін.. – К. : Либідь, 2004. – 432 с.
13. Заблоцький Б. Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – 548 с.
14. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – 528 с.
15. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: [навч. посіб.] / Козак Ю. Г., Лук'яненко Д. Г., Макогон Ю. В. та ін. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.

16. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / О. І. Ковтун. – Львів : "Новий Світ-2000", 2006. – 432 с.
17. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – 562 с.
18. Мойсеєнко І. П. Інвестування : [навч. посіб.] І. П. Мойсеєнко. – К. : Знання, 2006. – 490 с.
19. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – 444 с.
20. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : [підручник] / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Сумип : ВТД "Університетська книга", 2007. – 759 с.
21. Пехник А. В. Іноземні інвестиції в економіку України : [навч. посіб.] / А. В. Пехник. – К. : Знання, 2007. – 335 с.
22. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] / за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. - 498 с.
23. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – 992 с.
24. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник]/за ред. В.В.Ковалевського, О.Л.Михайлюк, В.Ф.Семенова. – 7-е вид., стер. – К.: Знання, 2005. – 350 с.
25. Розміщення продуктивних сил: [підручник] / В.В.Ковалевський., О.Л.Михайлюк., В.Ф.Семенов та ін.. - К.: Т-во „Знання”, КОО, 2001. – 353 с.
26. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: [навч. посіб.] / Д. М. Стеченко. - К.: Вікар, 2001.-377 с.
27. Стратегія соціально – економічного розвитку Закарпаття до 2015 року. – Ужгород, 2007. - 40 с.
28. Чернюк Л.Г. Економіка та розвиток регіонів (областей) України : [навч. посіб.] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 644 с.
29. Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [навч. посіб. для дистанц. навчання] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – К.: Ун-т „Україна”, 2004. – 245 с.
30. Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил України. : [навч. посіб.] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – Київ. ЦУЛ, 2002. – 470с.
31. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / Л. А. Швайка. – К. : Знання, 2006. 435 с.

Додаткові джерела інформації

1. Кодекс „Про надра” (1992 р.).
2. Лісовий кодекс України (1994 р.).
3. Водний кодекс України (1995 р., з доповненням 2000 р.).
4. Земельний кодекс України (2001 р.).
5. Господарський кодекс (грудень 2003 р.).
6. Журнали: Економіст, Економіка України, Статистика України, Регіональна економіка, Економіка АПК; Електронний ресурс

12. Короткий термінологічний словник

Аграрно-промисловий комплекс	сукупність галузей народного господарства, що зайняті виробництвом продукції сільського господарства, її зберіганням, переробкою і доведенням до споживача, а також виробництвом засобів виробництва для такої діяльності.
Валовий дохід	частина вартості валової продукції підприємства, яка залишається після покриття всіх матеріальних витрат, або новостворена на підприємстві вартість, як результат живої праці колективу підприємства.
Валова продукція	показник обсягу продукції вироблений підприємством для реалізації на сторону, або для подальшого використання в межах підприємства.
Вантажо- і пасажирооборот	показники виконаної транспортної роботи, визначаються як добуток обсягу перевезень (вантажів чи пасажирів) на відстань їх транспортування.
Вантажо- і пасажиропотік	кількість вантажів (пасажирів), що їх перевозять за певним маршрутом (автомобільним, залізничним, водним шляхом тощо) в певному напрямку за певний проміжок часу (рік, місяць, добу). Такі показники є матеріальним виразом транспортно-економічних зв'язків.
Валовий внутрішній продукт (ВВП)	сукупність вартостей всіх товарів і послуг (або доданих вартостей), створених всіма підприємствами в країні, без врахування продукту, створеного закордонними філіями та відділами національних фірм за кордоном.
Валовий національний продукт (ВНП)	сукупність усіх виготовлених товарів та наданих послуг у країні за рік.
Виробництво (матеріальне)	процес створення матеріальних благ, передумовами якого є продуктивні сили та виробничі відносини.
Виробничі відносини	в процесі виробництва люди вступають у відношення не тільки з природою, але і між собою, або характер зв'язків між учасниками виробничого процесу.
Відтворення населення	процес неперервної заміни поколінь через процеси природного і механічного руху.
Відтворення (ресурсів)	відновлення ресурсів у процесі їх господарського використання.
Внутрішня міграція Водні ресурси	зміна місця проживання в межах держави. частина гідросфери, доступна й економічно доцільна для використання в суспільному виробництві.
Господарський механізм	система основних форм, методів і важелів використання економічних законів.
Густота (щільність) населення	співвідношення між населенням і площею території, яку воно займає.

Депопуляція	процес скорочення чисельності населення внаслідок переважання смертності над народжуваністю.
Економіко-географічний простір	сукупність просторових відношень об'єкту до інших існуючих чи прогнозних, але суттєвих для даного об'єкту.
Економіка-географічний район	територіальне цілісна частина н/г, якій властиві характерні ознаки: <i>спеціалізація, комплексність, можливість управління.</i>
Економічно активне (трудоактивне) населення	загальна чисельність населення, старшого від певного віку (16 або 18 років), яке працює або прагне працювати за винагороду.
Експорт	вивіз товарів, вироблених, добутих або вирощених у даній країні.
Експорт капіталу	вивіз капіталу за кордон, що здійснюється у грошовій або товарній формі з метою отримання прибутку, зміцнення економічних та політичних позицій.
Електроенергетика	галузь промисловості, що охоплює виробництво електроенергії, її транспортування, електромережі, котельні та інші об'єкти.
Еродований	грунт (гірські породи), який зазнав руйнівної дії води та вітру.
Ефективність економічна	співвідношення одержаних результатів і витрат живої і уречевленої праці.
Закономірності розміщення продуктивних сил	об'єктивні, внутрішньо необхідні, суттєві і сталі зв'язки між усіма елементами їх просторової організації.
Збалансованість розвитку	досягнення кількісної і якісної відповідності між основними елементами, що входять до складу певної системи.
Земельний фонд	усі землі незалежно від їх цільового призначення, господарського використання і особливостей правового режиму.
Земельні ресурси	усі землі, незалежно від їх цільового призначення, господарського використання і особливостей правового режиму, які можуть бути використані для суспільних потреб.
Зовнішньоторговельна політика	діяльність держави, спрямована на стимулювання або обмеження експорту та імпорту товарів.
Зовнішньоторговельний оборот	загальна сума експорту та імпорту товарів і послуг за певний період часу.
Зовнішня міграція	переселення, пов'язане з перетином державного кордону.
Імпорт	ввіз із-за кордону товарів, послуг, технологій, капіталу, цінних паперів для реалізації і застосування на внутрішньому ринку.

Інноваційна діяльність	вкладення коштів у нову техніку, технологію, нові форми організації праці і управління. Водночас це і процес, скерований на створення, виробництво, розвиток і вдосконалення нових видів виробництв, технологій, організаційних форм.
Інновація	запуск у виробництво нового продукту, впровадження нового виробничого цеху чи застосування нової форми організації бізнесу.
Інтеграція економічна	процес зближення і поступового об'єднання певних економічних утворень.
Інтегрована господарська система	єдиний регіональний економічний простір, що формується на основі тісних економічних взаємозв'язків між усіма елементами господарського комплексу.
Інтенсифікація сільського господарства	збільшення виробництва продукції шляхом продуктивного використання вже оброблюваних земель, та інших ресурсів завдяки застосуванню нової техніки і технології, сучасних форм організації праці і виробництва. Напрями інтенсифікації – механізація, меліорація, нові технології та інші шляхи індустріалізації сільського господарства.
Інфраструктура	поєднання діючих споруд, будівель, мереж та систем що безпосередньо не приймають участь, але забезпечують процес виробництва, матеріальних благ (виробнича) та життєдіяльність населення (соціальна).
Капітальне будівництво	галузь народного господарства, яка здійснює будівництво нових об'єктів виробничого і невиробничого призначення, а також реконструкцію, технічне переозброєння і розширення діючих.
Коефіцієнти демографічні	частота, з якою відбуваються демографічні події на 1000 чол. населення за рік.
Конкурентоздатність	відповідність вимогам ринку.
Концепція цілісна, логічна	науково обґрунтована система поглядів щодо природи певних явищ чи процесів.
Кооперування	система міжгалузевих, внутрігалузевих, міжрайонних, внутрірайонних економічних зв'язків.
Критерії розміщення продуктивних сил	орієнтири практичної спрямованості, якими керуються при виборі оптимального варіанта їх територіального розташування.
Культура	спосіб організації та розвитку людської життєдіяльності, представлений у продуктах матеріальної і духовної праці, в системі соціальних норм, у духовних і релігійних цінностях, у сукупності відносин людей із засобами виробництва, природою і між собою.

Лаг	показник, що відображає відставання або випередження у часі одного явища (зокрема економічного) порівняно з іншим, пов'язаним з ними явищем.
Легальна міграція	переселення на законних підставах; якщо йдеться про міграцію робочої сили, то це проживання в іншій країні за дозволом, який здебільшого обмежений часом або галуззю зайнятості.
Лісове господарство	вивчає, веде облік і збереження лісів, посилює їх корисні природні властивості, забезпечує розширене відтворення та поліпшення їхньої якості, підвищення продуктивності, сприяє раціональному використанню земельного лісового фонду.
Лісові ресурси	деревні і не деревні ресурси лісових насаджень.
Лісозаготівельна промисловість	проводить лісосічні роботи, вивозить і сплавляє деревину та здійснює її первинну обробку. Її продукцією є ділова деревина, дрова (використовують як паливо), а також сировина для лісохімічної промисловості.
Лісовпорядкування	система заходів, що включає інвентаризацію лісового фонду, визначення розміру щорічного користування лісом та його категорій (водоохоронні, захисні, оздоровчі і т.п.), лісовідновлення тощо.
Лісопромисловий комплекс (ЛПК)	це сукупність підприємств, пов'язаних з вирощуванням і переробкою (до одержання кінцевої продукції) лісової сировини.
Макроекономічний район	крупний економічний район, що становить собою цілісний територіально-виробничий комплекс і об'єднує певні групи адміністративно-територіальних одиниць.
Макрорайонування	це поділ території країни на основні економіко-географічні райони з метою виявлення й розмежування виробничих територіальних комплексів, як дійсних, так і тих, що формуються.
Мезоекономічний район	виділений у межах макрорайону певний підрайон, що охоплює господарські комплекси адміністративно-територіальних одиниць (областей, автономної республіки).
Мезорайонування	виділення в межах основних економіко-географічних районів підрайонів, що охоплюють господарські комплекси адміністративно-територіальних одиниць (крім □мін. Районів)
Меліорація	(від лат. — <i>поліпшення</i>) — сукупність організаційно-господарських і технічних заходів, що спрямовані на докорінне покращання земель (як правило, включає осушення їх або зрошення).

Мережа економічних районів	результат економічного районування у вигляді системи економічних районів (таксонів) різного рангу та типів, яка відображає територіальну організацію народного господарства, що об'єктивно склалася.
Міграція	переміщення робочої сили (працездатних мігрантів) через кордони тих чи інших територій, країн, населених пунктів зі зміною місця проживання. Розрізняють зовнішню і внутрішню, зворотну і незворотну міграції.
Міжнародний поділ праці	це спеціалізація окремих країн на виробництві тієї або іншої продукції чи наданні послуг, якими вони обмінюються.
Міжнародні економічні відносини	система господарських і торгово-економічних відносин між країнами світу, в яку входять обмін товарами, спеціалізація і кооперація виробництва, науково-технічне, промислове співробітництво, спільне підприємство та інші форми.
Міжнародна торгівля	торгівля між країнами, яка складається із ввозу (імпорту) товарів і послуг та їх вивозу (експорту).
Мікроекономічний район	низові або локальні господарські комплекси у низових адміністративних районах з суто місцевими економічними зв'язками.
Мікрорайонування	(низове адміністративно-господарське) – це виявлення локальних господарських комплексів у низових адміністративних одиницях (економічною основою є місцеві господарські зв'язки, що виникають між сільським господарством і переробною промисловістю, підприємствами з обслуговування).
Мінеральні ресурси	корисні копалини, які видобуваються з надр землі.
Господарський комплекс	система виробництва, обміну, розподілу і споживання, що склалась у межах України.
Незворотна (постійна) міграція	переселення до нового місця проживання без наступного повернення до попереднього місця.
Нелегальна міграція	проживання на певній території (переважно в іншій країні) без законних підстав.
Паливно-енергетичний баланс	система взаємопов'язаних показників, які характеризують обсяги і структуру видобутку природного палива та виробництва енергетичних ресурсів, а також показники їх споживання.
Паливно-енергетичний комплекс	сукупність галузей промислового виробництва, які здійснюють видобуток палива, виробництво електроенергії, їх транспортування та використання.
Перепис населення	спеціальна науково організована статистична операція, мета якої отримати відомості про чисельність та склад населення.

Підприємство	територіальне та організаційно цілісний економічний об'єкт, первинна ланка суспільного поділу праці, де виробляється та реалізується певна продукція. Ознаки підприємства: - відносна економічна самостійність, технологічна завершеність виробничих процесів по випуску продукції, типова потреба в ресурсах, соціальних та екологічних умовах.
Площа лісового фонду	частина території країни, яка вкрита лісом, а також не зайнята ним, але призначена для потреб лісового господарства.
Попит на робочі місця	загальна кількість робочих місць, необхідних для повного задоволення потреб в них з боку трудоактивного населення, тобто для забезпечення повної зайнятості робочої сили.
Працездатність	здатність виконувати трудові функції без шкоди для здоров'я.
Праця	доцільна діяльність людей завдяки розумовим та фізичним здібностям (зусиллям), які можуть бути застосовані для виробництва товарів або послуг.
Пропозиція робочої сили	загальна сукупність осіб, що активно пропонують свою здатність до праці (свою робочу силу) на конкретному ринку.
Прикладні дослідження	вид наукових досліджень, основна мета яких — розв'язання практичних проблем. Їх результати безпосередньо впроваджуються в практику, знаходять втілення в нових технологічних процесах, конструкціях, матеріалах тощо.
Принципи розміщення продуктивних сил	головні ідеї та вихідні положення, що формують першооснову їх територіальної організації.
Природні умови	тіла і сили природи, які мають істотне значення для життєдіяльності людей, але не використовуються безпосередньо у господарській діяльності суспільства.
Природно-ресурсний потенціал	фактор розміщення продуктивних сил, який включає сукупну можливу (потенційну) продуктивність природних ресурсів і природних умов, які можуть бути залучені у господарську діяльність.
Продуктивні сили	система матеріальних елементів і людей, а також відносин між ними, які в процесі економічної діяльності забезпечують виробництво матеріальних благ і послуг для задоволення потреб суспільства.
Промисловий центр	місто або селище міського типу, де зосереджено кілька промислових підприємств і які є основною спеціалізованою містоутворюючою галуззю.
Промисловий вузол	зосередження на обмеженій території виробничо-територіального поєднання підприємств, що склалося історично або формується.
Промисловий пункт	промислове підприємство разом із поселенням, яке виникло при ньому.

Промисловий район	інтегральний район з переважним значенням промислового виробництва як головної галузі виробничої спеціалізації.
Район економічний	територіально спеціалізована частина народного господарства країни, взаємопов'язана економічними відносинами з іншими територіями.
Район економічний галузевий	територіально сконцентровані виробництва певної галузі в окремих частинах країни, де для їх розвитку є найсприятливіші умови.
Район економічний інтегральний	територіально цілісна частина народного господарства країни, основною ознакою якого є наявність територіально-виробничого комплексу відповідного рангу й економічного тяжіння території до ядра району.
Районування економічне	науковообґрунтований поділ країни на економічні райони, що склалися історично або формуються внаслідок розвитку продуктивних сил на основі суспільного поділу праці.
Раціональне природокористування	передбачає оптимальність зв'язків суспільства і природи, екологізацію виробничої діяльності, збереження просторової цілісності природних систем у процесі їх господарського використання, народногосподарського підходу до організації природокористування.
Регіон Рекреаційні ресурси	значна індивідуальна територіальна одиниця. об'єкти і явища природного походження, які можуть бути використані для лікування, оздоровлення, відпочинку та туризму завдяки специфічному поєднанню на даній території таких компонентів довкілля, як оздоровчі ландшафтні комплекси, лікувальний клімат, мінеральні води, грязі тощо.
Ресурси економічні	джерела забезпечення виробництва, включаючи природні, трудові, інформаційні, фінансові тощо.
Ресурси природні	тіла і сили природи, які можуть бути використані для задоволення потреб суспільства.
Рівень життя	соціально-економічна категорія, яка характеризує рівень і ступінь задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб населення.
Розміщення продуктивних сил	процес наукового обґрунтування та втілення в практику господарювання конкретних рішень щодо їх просторової (територіальної) організації. Тобто, це складний процес, що охоплює аналогічні часткові процеси: заселення нових територій (первинне заселення), їхнє освоєння (наприклад природних ресурсів(це тіла і сили природи, суспільна користь яких змінюється у процесі трудової діяльності людини. Вони використовуються як засоби праці (земля), джерела енергії, сировини й матеріалів, а також безпосередньо як предмети споживання (питна вода, дикі ягоди, гриби тощо), концентрацію і розосередження об'єктів господарської діяльності, створення і формування ядер, каркасу територіальної організації господарства (мережі міст, інфраструктури) тощо.

Рух населення	процеси зміни чисельності та складу населення: <i>природний рух</i> – народження, смерті, шлюби і розлучення; <i>механічних рух</i> – зміни місця проживання в межах країни (внутрішня міграція) або переїзди до інших країн (зовнішня міграція); <i>соціальний рух</i> – перехід людей з одних соціальних груп до інших, що приводить до зміни їх соціальних ознак.
Сільськогосподарські угіддя	частина земельних ресурсів, які використовуються в сільському господарстві (рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження) для виробництва сільськогосподарської продукції.
Соціальна активність	спосіб життєдіяльності, спрямований на зміну соціальних умов з метою задоволення потреб, інтересів, цілей, ідеалів соціальних суб'єктів.
Соціальна інфраструктура	сукупність матеріальних елементів, які створюють умови для раціональної організації основних видів діяльності людини — виробничої, культурної і сімейно-побутової. Включає заклади освіти і виховання, культури, фізкультури і спорту, охорони здоров'я тощо.
Соціальна система	система, основними елементами якої є люди, групи людей, взаємовідносини між ними; функціонує на основі механізмів об'єктивної саморегуляції та цілеспрямованої діяльності соціальних суб'єктів.
Соціальний захист	комплекс організаційно-правових і економічних заходів, спрямованих на забезпечення добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах.
Соціальний прогноз	конкретне передбачення стану будь-якого соціального явища в майбутньому на основі спеціального наукового дослідження.
Соціальний розвиток	процес еволюційних чи революційних змін у суспільстві та соціальному житті.
Соціальні нормативи	гарантовані державою мінімальні рівні винагороди за працю, стипендіального та соціального забезпечення.
Спеціалізація	форми організації виробництва, за якої виготовлення продукції, її частин або виконання окремих операцій відбуваються в самостійних галузях або на відносно відокремлених підприємствах.
Структура виробництва	співвідношення між його галузями, що виражає господарські пропорції та стан суспільного поділу праці.
Територіальна організація продуктивних сил	науково-обґрунтоване розміщення взаємозв'язаних виробництв, сфери обслуговування та населення, яке забезпечує економічний і соціальний ефект внаслідок раціонального їх комплектування на певній території. Тобто, управління процесом розміщення і розвитку продуктивних сил по окремих районах, зв'язаних в єдину систему національної економіки.
Територіальна структура	співвідношення між формами територіального зосередження виробництва.

Територіальний поділ праці	об'єктивний безповоротний процес виробничої спеціалізації економічних районів та посилення міжрайонної кооперації, обміну спеціалізованою продукцією та послугами, обумовлений економічними, соціальними, природними та національно-історичними відмінностями окремих територій, їх географічним положенням.
Територіально-виробничий комплекс (ТВК)	частина народногосподарського комплексу країни в межах крупного регіону, яка відзначається тісним взаємозв'язком і взаємоумовленим розвитком різних галузей виробництва. Тобто, поєднання підприємств для досягнення додаткової економічної ефективності за рахунок наявних взаємозв'язків, скорочення транспортних витрат, раціонального використання територіальних ресурсів та за діяння переваг міжгалузевого кооперування та комбінування.
Територія	частина земельної поверхні з властивими їй природними, антропогенними властивостями та ресурсами, що характеризується протяжністю та певним географічним положенням.
Транспортний баланс	це сукупність показників, що характеризують обсяги, структуру перевезень, міжрайонні та внутрішньорайонні транспортно-економічні зв'язки регіону або країни в цілому. Часто під транспортним балансом розуміють співвідношення ввозу і вивозу, відправлення і прибуття.
Транспортний вузол	комплекс транспортних споруд у пункті, де сходяться, перетинаються або розгалужуються не менш як три лінії одного або двох видів магістрального транспорту, які у взаємодії обслуговують транзитні та місцеві перевезення вантажів і пасажирів.
Уречевлений	втілений у чому-небудь матеріальному.
Фактори розміщення продуктивних сил	певні причини та чинники, що впливають на їх територіальне розташування, визначають його ефективність.
Фауністичні ресурси	ресурси живої природи організованого мисливства, рибальства, бджільництва та звірівництва. Іноді називаються мисливсько-рибальськими ресурсами.
Фундаментальні дослідження	вид наукових досліджень, головним призначенням яких є здобуття нових знань, виявлення законів розвитку природи, суспільства, мислення. їх результати є основою проведення прикладних досліджень.
Якість життя	філософсько-економічна категорія, яка відображає рівень задоволення потреб людей в особистих доходах, товарах і послугах різного характеру, у змістовному спілкуванні, знаннях, творчій праці, особистій свободі тощо.

Навчально-методичний комплекс з курсу "Регіональна економіка" сформовано на основі Галузевого Стандарту Вищої Освіти затвердженого Міністерством освіти і науки України від 7 червня 2006 р.; а також:

- Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – 548 с.;
- Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – 528 с.;
- Чернюк Л.Г. Економіка та розвиток регіонів (областей) України : [навч. посіб.] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 644 с.;
- Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [навч. посіб. для дистанц. навчання] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – К.: Ун-т „Україна”, 2004. – 245 с. та інші.